

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Institut mezioborových studií Brno

DÍTĚ JAKO OBĚŤ A SVĚDEK DOMÁCÍHO NÁSILÍ

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. Alena Plšková

Vypracoval:

Jan Hauk, DiS.

BRNO 2010

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Dítě jako oběť a svědek domácího násilí zpracoval samostatně a použil jsem literaturu uvedenou v seznamu použitých pramenů a literatury, který je součástí této bakalářské práce.

Elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné.

V Brně dne 8. 4. 2010

.....

Poděkování

Na tomto místě bych chtěl poděkovat **PhDr. Aleně Plškové** za vedení mé bakalářské práce, cenné rady, trpělivost a velmi užitečnou metodickou pomoc, kterou mi poskytla při jejím zpracování.

Mé manželce **Petře** děkuji za to, že při mně stála nejen při zpracování této bakalářské práce, ale po celou dobu mého studia a byla mi tak neocenitelnou morální oporou a pomocí.

OBSAH

ÚVOD	3
1. Charakteristika domácího násilí	5
1.1 Druhy a formy domácího násilí	8
1.2 Fáze domácího násilí	10
1.3 Pachatel domácího násilí	12
1.4 Oběť domácího násilí	15
2. Dítě součástí problematiky domácího násilí	18
2.1 Dítě jako oběť domácího násilí	18
2.2 Dítě jako svědek domácího násilí	24
3. Legislativa ČR zabývající se problematikou domácího násilí	28
3.1 Současná právní úprava	28
4. Úloha a postavení státních i nestátních institucí k domácímu násilí	33
4.1 Policie ČR	33
4.2 Soudy a státní zastupitelství	35
4.3 Orgány sociálně-právní ochrany dětí	36
4.4 Intervenční centra	37
4.5 Lékařská a školská zařízení	38
 Praktická část	
5. Případové studie	40
5.1 Případ Adam	40
5.2 Případ Barbora	46
5.3 Případ Chadim	52
5.4 Zhodnocení případových studií	58

ZÁVĚR	59
RESUMÉ	61
ANOTACE	62
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ	63
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	65
SEZNAM PŘÍLOH	66

ÚVOD

Domácí násilí – aktuální a často diskutovaný problém, který zahrnuje celou řadu projevů patologického chování. Pod pojmem domácí násilí si nelze představit pouze problematické vztahy mezi mužem a ženou, žijícími ve společné domácnosti. V dnešní době se čím dál častěji objevují případy, kdy svědky a mnohdy i oběťmi tohoto v podstatě celosvětového problému jsou všichni členové rodiny, včetně seniorů a dětí.

Pro svou bakalářskou práci jsem si tedy zvolil právě téma z oblasti problematiky domácího násilí, zejména pak ve vztahu k dětem, a to v případech, kdy tyto mají buďto statut oběti nebo statut svědka. Jedním z důvodů, proč jsem si zvolil právě toto téma, je přímá souvislost problematiky s profesí, kterou vykonávám. Dalším důvodem je, že při své práci se setkávám zejména s dětmi, ať už jako oběťmi nebo svědky domácího násilí. Zároveň tak mohu sledovat další vývoj těchto dětí, případně, jaké následky si z tohoto patologického chování do života odnášejí. Ve spojení s případovými studii by výsledkem této práce mělo být stanovení nejpodstatnějších problémů, na které je nutno se i do budoucna zaměřit.

Cílem této práce je jednak shrnout základní teoretická východiska tohoto často diskutovaného tématu a jejich konfrontace s rovinou praktickou. Za tímto účelem bych rád využil svých zkušeností s problematikou domácího násilí, a to nejen po stránce teoretické, ale především i po stránce praktické, kdy se pokusím zúročit 9 let praxe v oblasti sociálně-právní ochrany dětí.

Mým cílem je nejprve charakterizovat samotné domácí násilí, popsat jeho fáze a formy. Dále se zaměřím na to, kdo je vlastně pachatelem a kdo obětí domácího násilí a jaký je profil takovéto osoby. Následně se budu věnovat otázce, kdy je dítě v postavení svědka domácího násilí a kdy je v pozici oběti domácího násilí. I zde se pokusím o určitou charakteristiku, jakož i o vyjádření k otázce následků, které toto patologické chování může pro děti mít. Následující kapitola bude obsahovat popis současné právní úpravy České republiky související s oblastí domácího násilí. Pro téma domácího násilí jsou stěžejní právě osoba pachatele a osoba oběti – svědka. Nezanedbatelná je však i funkce státních a nestátních institucí. Z tohoto důvodu je další kapitola zaměřena na úlohu, postavení a působení Policie České republiky, soudu a státního zastupitelství, orgánu sociálně-právní ochrany dětí,

intervenčních center, ale i dalších zainteresovaných subjektů, jako jsou například školská či zdravotnická zařízení.

V praktické části je mým záměrem a cílem popsat ve formě případových studií několik případů domácího násilí, jejichž nechtěnými účastníky byly děti, kdy jsem se s těmito případy setkal v rámci své praxe. V závěru této části bych chtěl poukázat na rozdíly jednotlivých případů za účelem jejich srovnání a vyhodnocení.

1. Charakteristika domácího násilí

Problematika domácího násilí je v dnešní době poměrně aktuálním tématem a případů, týkajících se tohoto negativního fenoménu doby, je stále dost. Nejinak je tomu i v případech, kdy nechtěnými aktéry těchto „rodinných dramát“ jsou děti, a to ať již jako oběti, nebo jako svědci. Děti, které nemají možnost volby. Nikdo se jich neptá, nikdo jim nedává na vybranou. Do vztahu mezi dospělými se nedostaly svojí vinou. Musí tak snášet pozitiva, ale i negativa vztahu. A právě mezi zásadní negativa patří i problém domácího násilí.

Násilím obecně rozumíme zlé nakládání, tělesné útoky, pohrůžky obdobným násilím, nebo jednáním, které působí újmu na fyzickém, sexuálním nebo psychickém zdraví. Jde o agresi jedné osoby proti druhé (nebo jejich většímu počtu), jejímž cílem je ublížit, poškodit, poranit nebo zabít. (Voňková, et al., 2004, s. 11)

Nejčastějšími druhy násilí jsou:

- fyzické násilí
- psychické násilí
- sexuální násilí
- ekonomické násilí
- sociální násilí
- emocionální násilí

Méně častými druhy násilí jsou pak spirituální násilí, homofobní násilí a imigrační násilí.

Podle Voňkové rozděluje právní teorie násilí do dvou skupin:

- **násilí absolutní**, kdy u oběti je naprostá absence složky vůle a je tak vyloučeno její vlastní jednání
- **násilí kompulzivní**, kdy v tomto případě není cílem vyřadit vůli oběti jako takovou, ale působit na oběť a její psychiku tak dlouho, dokud se oběť sama nepodvolí

Právě kompulzivní jednání je charakteristické pro domácí násilí.

Domácí násilí je definováno jako fyzické, psychické nebo sexuální týrání mezi blízkými osobami, ke kterému dochází opakovaně v soukromí a tím skrytě mimo kontrolu veřejnosti. (Čírtková, et al., 2007, s. 108)

Problematikou domácího násilí se mimo jiné zabývala na mezinárodní úrovni i Rada Evropy. Na základě jejího Doporučení ze dne 26. 3. 1985, je domácí násilí definováno jako násilné chování v rodině, které zahrnuje jakýkoliv čin, nebo opomenutí, spáchané v rámci rodiny některým z jejích členů, které ztěžují život, narušují tělesnou nebo duševní integritu, nebo svobodu jiného člena stejné rodiny, případně vážně poškozují jeho osobnost.

Obecně lze tedy říci, že domácí násilí se odehrává ve většině případů v rodině, tzv. za zavřenými dveřmi, bez vědomí okolí, a to mezi lidmi, kteří jsou na sobě citově, ekonomicky nebo sociálně závislí a mezi kterými je blízké pouto, nejčastěji tedy pouto rodinné. Podstatné je i to, že tento jev se dotýká nejen agresora a oběti, ale všech osob, které s nimi žijí ve společné domácnosti.

Pojem domácí násilí jako takový není zásadním pro násilí samotné, ale pro okolnosti, za kterých je toto násilí páčáno. Ve své podstatě popírá to, co rodina znamená, ponižuje základní lidská práva a mění i základní lidské hodnoty.

Stejně jako každé násilí, má i domácí násilí určité **znaky**, resp. podmínky, které mají zásadní úlohu a pro jeho klasifikaci musí být naplněny. V tomto případě se jedná o následující fakta:

- domácí násilí je založeno na reviktimizaci, tj. opakovaném poškozování oběti
- je dlouhodobé a má vzrůstající tendenci, zahrnující jak intenzitu násilí, tak i četnost násilí
- jsou zde zcela jasné a nezaměnitelné role aktérů, tedy role agresora a role oběti
- dochází k němu v místě, kterým je v tomto případě společná domácnost
- není výjimkou ani bagatelizování útoků, kdy oběť má snahu omlouvat chování agresora, jakož i následky jeho útoků

Typickým znakem pro domácí násilí je i to, že samo od sebe nikdy neustane, přestože si to v mnoha případech sama oběť z počátku myslí.

Typologicky lze domácí násilí rozlišit do těchto skupin:

- násilí na dětech
- násilí na ženách
- násilí na mužích
- násilí na seniorech
- násilí na zdravotně postižených

Ze sociologického výzkumu provedeného agenturou STEM v roce 2001 v rámci České republiky vyplývá, že:

- 61 % respondentů má s domácím násilím zkušenost nepřímou, tj. že o případech domácího násilí se doslechlo ze svého okolí
- 26 % respondentů má s domácím násilím zkušenost přímou, tj. jako oběť, svědek, případně jako agresor
- v 69 % případů tomuto násilí přihlížejí nezletilé děti

Opakovaně byl tento výzkum agenturou STEM proveden po pěti letech, tedy v roce 2006. Mimo jiné bylo prokázáno, že:

- 50 % respondentů má s domácím násilím zkušenost nepřímou
- 23 % respondentů má s domácím násilím zkušenost přímou
- v 80 % rodin, v nichž dochází k násilí mezi partnery, žijí děti
- v 57 % případů se toto odehrává přímo před zraky dětí

(STEM pro Bílý kruh bezpečí a Philip Morris ČR)

Z výše uvedeného výzkumu a jeho srovnání je tedy patrné, že domácí násilí jako takové je stále závažným problémem naší společnosti a že pozornost, která je tomuto problému věnována, je mu věnována právem.

1.1 Druhy a formy domácího násilí

Domácí násilí jako takové neexistuje pouze v jedné jediné podobě, resp. v podobě jakéhosi samostatného elementu. Jedná se o složitou formaci, sestávající se mimo jiné i z druhů domácího násilí a formy domácího násilí.

Nejčastěji uváděné **druhy domácího násilí**, resp. druhy násilného jednání v rodině lze rozdělit do následujících kategorií:

- **Fyzické násilí** = zahrnuje zejména fackování, strkání, tahání a smýkání za vlasy, bití pěstmi, kopání. Mezi tento druh násilí patří i ohrožování nožem nebo jiným typem zbraně, nebo předmětem, který lze za zbraň označit, házení různých předmětů, ale i znehybňování oběti, kam spadá například zatlačování do kouta, svazování a přivazování.
- **Psychické násilí** = v tomto případě se jedná většinou o týrání ve slovní podobě, urážení, a to nejen vulgarismy, ponižování, zesměšňování na veřejnosti, ale i v soukromí. Do tohoto druhu násilí ale spadá i neustálá kontrola trávení veškerého času oběti, tzv. chodu dne, výslechy, vyhrožování, včetně vyhrožování zmrzačení. Mezi psychické násilí lze zařadit i vyhrožování zveřejněním citlivých a choulostivých údajů o oběti.
- **Sexuální násilí** = zahrnuje veškeré sexuální činy, které jsou na oběti vynucovány. Tyto oběť podstupuje nedobrovolně a s nechutí. Do této oblasti tedy spadá například znásilnění, napadání se sexuálním podtextem, ponižování během pohlavního styku, vynucování si pohlavního styku a jiné.
- **Ekonomické násilí** = oběti je zamezeno disponovat finančními prostředky, a to ať již vlastními, tak i rodinnými. Oběti například nejsou poskytovány prostředky na zajištění těch nejn nutnějších věcí pro běžný život ani na zajištění chodu domácnosti. Oběti může být například i zamezováno v možnosti docházet do zaměstnání.
- **Sociální násilí** = spočívá většinou v zamezování a zakazování oběti kontaktovat se s rodinou či přáteli. Cílem je snaha agresora rozhodovat o veškerém životě oběti v oblasti společenského života. Do této oblasti spadá například i kontrola emailů, SMS-zpráv, telefonátů, s kým se oběť stýká a kam chodí, tedy celkové pronásledování oběti.

- **Emocionální násilí** = do této oblasti řadíme počínání agresora, orientované proti osobám, zvířatům, věcem, ke kterým má oběť citový vztah pozitivního rázu. Čím silnější tento vztah je, tím častěji tohoto agresor využívá, resp. zneužívá. Zahrnuje ničení osobních věcí, napadání blízkých osob, fyzickou likvidaci domácích zvířat, včetně vyhrožování tímto jednáním, vyhrožování odebráním dětí. Do tohoto druhu násilí spadá ale i přesvědčování oběti, že za to, co se jí děje, si může sama a že takové jednání vyprovokovala. V takovémto případě se agresor snaží vzbudit falešný pocit viny, a to prostřednictvím manipulace s emocemi.

Jednotlivé druhy domácího násilí se sice mohou v chování agresora vyskytovat samostatně, ale ve většině případů postupem času dochází k jejich spojení. Typické je například spojení fyzického a sexuálního násilí nebo psychického a emocionálního násilí. Výjimkou bohužel nejsou ani případy, kdy ataky ze strany agresora vůči oběti zahrnují v podstatě všechny druhy domácího násilí.

Vedle druhů domácího násilí tedy rozlišujeme i **formy domácího násilí**. V odborné literatuře jsou kategorizovány následovně:

- **Sociální izolace** = lze ji vyložit jako absolutní uzavření rodiny, zákaz styku s příbuznými a přáteli, zákaz telefonování, vycházení, přikazování určitých modelů chování, stylu oblékání, rozhodování o tom, co je vhodné a co nikoliv. Do této kategorie spadá i vyčerpávající dohled nad životem, omezování jakýchkoliv zájmů, zákaz sledování TV, rádia, internetu, určování vhodné a nevhodné literatury.
- **Zastrašování** = zahrnuje použití křiku, demonstraci síly, vyvolávání strachu prostřednictvím gest, ničení majetku, týrání zvířat, vyhrožování takovým způsobem jednání. Mezi další možné formy zastrašování patří i výhrůžky spácháním sebevraždy, vraždy partnera nebo dětí, opuštěním rodiny, odebráním dětí, uzavřením partnera na psychiatrii.
- **Vyčerpávání** = spočívá v přikazování až nesmyslných druhů práce, odpírání spánku, potravy, tekutin.
- **Citové týrání** = jeho obsahem jsou například permanentní nadávky, kritizování, sekýrování, vyvolávání falešného pocitu viny za vzniklou situaci, občasné poskytování laskavostí, odpírání pozornosti, demonstrace milostného poměru

s jinou osobou, popírání faktu násilí s tím, že se jedná o domnělou představu oběti.

- **Ekonomické týrání** = jedná se o znemožňování přístupu k rodinným finančním prostředkům, zákazu získání nebo udržení si zaměstnání, přidělování kapesného, vynucování žádat si o prostředky na obživu, na pokrytí běžných životních nákladů, jakož i na pokrytí chodu domácnosti, každodenní kontrola nákupů, vystavování rodiny hmotnému nedostatku, včetně jídla, pití, oblečení, hygieny, vystavování rodiny nepříznivým klimatickým podmínkám okolí, nehrazení nákladů spojených s bydlením, nerespektování potřeb členů domácnosti, včetně dětí.
- **Vydírání** = tato forma je realizována nejčastěji prostřednictvím dětí, zahrnuje předstírání oběti, že je špatný rodič, navádění dětí proti druhému rodiči, násilné a vulgární chování, vyhrožování znemožněním kontaktu s dětmi, a to zejména v případě opuštění společné domácnosti.
- **Zneužívání „práv“ muže** = ze strany muže je se ženou zacházeno jako se služkou, agresor se chová a projevuje nadřazeně a povýšeně, osvojuje si práva rozhodovat o všech věcech, být rozhodující osobou v domácnosti

V problematice domácího násilí existuje rovněž pojem **rizikové faktory domácího násilí**. Mezi nejčastěji uváděné patří nerovnost pohlaví, mladší věk (18 – 30 let), chudoba, odluka, kriminální kariéra, etnická otázka, nezaměstnanost, drogová závislost, základní vzdělání, jeden, popřípadě oba partneři vyrůstali v násilných rodinných vztazích, recidivující násilí v současném vztahu. (Voňková, et al., 2004, s. 21)

1.2 Fáze domácího násilí

V případě domácího násilí se nejedná o jednorázový čin. Tento negativní způsob jednání má svou vlastní dynamiku, která se označuje pojmy **kruh domácího násilí** nebo **spirála domácího násilí**. V obou případech se jedná o jakýsi **model domácího násilí**, který se skládá z jednotlivých etap, které se cyklicky opakují.

Na základě počtu fází, období, etap, rozlišujeme **třífázovou spirálu domácího násilí** a **pětifázovou spirálu domácího násilí**.

Třífázová spirála domácího násilí se skládá z následujících etap:

- **Období vytváření napětí** = typickým je růst emocionálního a psychického násilí, napětí v rodině má vzrůstající tendenci. Okolnostmi, které tuto fázi mohou vyvolat, jsou zpravidla problémy v jednotlivých oblastech života, ať již v oblasti osobní, ekonomické, zdravotní i jiné.
- **Období týrání** = zde již dochází k fyzickému i psychickému týrání ze strany agresora, kdy tento mnohdy přestává své chování ovládat. V této fázi trpí oběť pocitem bezmocnosti a strachu, vůči agresorovi pociťuje zlobu.
- **Období usmiřování** = nastává tehdy, když agresor se za své jednání omlouvá. Má snahu důsledky svého chování oběti nahrazovat, často i po finanční a materiální stránce, s obětí se mnohdy snaží opět navázat intimní vztah. Tato fáze má značný vliv na rozhodnutí oběti o dalším jejím postoji k útokům ze strany agresora, včetně případného odchodu ze společného soužití. Často sama oběť začne chování agresora omlouvat, hledá „rozumné“ důvody, proč partner takto jednal a snaží si vsugerovat, že takovéto chování bylo pouze výjimečné.

Oproti tomu model **pětifázové spirály** domácího násilí se skládá z následujících etap:

- **Období růstu napětí v rodině** = je totožné s prvním obdobím třífázového modelu domácího násilí
- **Období zastrasování a výbuchu** = lze jej rozdělit na další dvě fáze, kdy první z nich je fáze zastrasování, pro kterou je typickým znakem strach oběti z agresora. Po ní následuje fáze výbuchu, při které již dochází k přímému násilí na oběti samé.
- **Období lítosti** = typickým pro toto období jsou omluvy a péče agresora o oběť. Agresor omlouvá své chování, často tvrdí „že se vlastně vůbec nic nestalo“. Není výjimkou ani to, že agresor v tomto období začne veškerou vinu svádět na oběť, kdy tato s tímto mnohdy souhlasí.
- **Období snažení** = vyznačuje se tím, že agresor se pokouší o znovunavázání intimního vztahu s obětí. Agresor slibuje, že se násilného chování již nedopustí. Poukazuje na to, že se změní a snaží se oběť přesvědčit o tom, že ji potřebuje. Obecně je tato fáze nejvíce nebezpečnou pro oběť, jelikož v případě, že tato na sliby agresora nereaguje, tento začíná opět vyhrožovat, případně

se i násilného chování znovu dopouštět. Toto může mít pro oběť fatální následky, jelikož právě v tomto období dochází k největšímu počtu vražd obětí domácího násilí.

- **Období „druhých líbánků“** = agresor se snaží popírat veškeré předešlé problémy svého počínání, znovu oběť přesvědčuje o tom, že se změní, dochází k navazování intimních vztahů mezi agresorem a obětí.

Jak u třífázového modelu, tak i u pětifázového modelu se jednotlivé etapy neustále opakují. Ke změně dochází pouze v oblasti intenzity útoků, kdy tato se zvětšuje, a v poměru délky trvání jednotlivých fází. Zejména u třífázového modelu se zkracuje etapa první a prodlužují se etapy druhá a třetí. Podstatné je i to, že délka a intenzita jednotlivých etap je naprosto individuální pro každý vztah.

1.3 Pachatel domácího násilí

V případech domácího násilí se o **osobě pachatele** hovoří jako o **osobě agresora**.

Podle Čírtkové lze z psychologického hlediska osobnost pachatele rozlišit do 5 základní typů:

- **Socializovaný (normální) typ** = jeho myšlenkové pochody a veškerá dynamika prožívání (city) jsou srozumitelné, fungují primární i sekundární potřeby tak, jak je známe z výkladu psychologie, svědomí je utvořené a reakce na spáchaný trestný čin odpovídají běžným představám (lítost, smutek, obavy o další životní cestu, otřesené sebevědomí, úzkostné očekávání reakce okolí apod.)
- **Neurotický typ** = jeho osobnost je nápadná tím, že se v ní vyskytují větší či menší neurotické poruchy (zvýšená úzkostnost, dráždivá slabost, neurovegetativní poruchy, depresivní ladění, hysterické reakce, nutkavé vtíravé představy a úkony atd.)
- **Psychopatický typ** = obecně se u tohoto pachatele předpokládá značný podíl osobnosti na kriminálním jednání. Osobnost (její temperamentové a charakterové vlastnosti a rysy) sehrávají výraznou roli, a to jak v motivační konstelaci, tak ve způsobu spáchání trestného činu. Naopak situační faktory ustupují do pozadí.

- **Mentálně nedostačivý typ** = jde o typ pachatele, jehož osobnost se vyznačuje nízkou inteligencí. Jeho obecné rozumové schopnosti jsou nižší, než je obvyklé. Jinak řečeno, jedná se o „primitivní osobnost“ a tomu odpovídá i obraz, který skýtá jeho trestná činnost.
- **Psychotický typ** = tímto typem se míní pachatel, který v době spáchání trestného činu trpí některou z konkrétních podob nejtěžšího duševního onemocnění, tj. psychózou. Dopustí-li se psychotik kriminálního činu, jde povětšinou o násilné trestné činy.

(Čírtková, 2004, s. 68 – 74)

Konkretizovat osobu pachatele – agresora domácího násilí, je velmi složité, resp. nemožné. **Neexistuje žádný „zaručený vzor pachatele“**, tedy jak by měl takový pachatel vypadat a jaký by měl být jeho osobnostní profil. Příkladem je naprosto mylná představa, že inteligentní, ekonomicky i sociálně zajištění muži se nemohou dopouštět domácího násilí a že takovéto jednání je vlastní „problémovým jedincům“. Co však mají pachatelé domácího násilí často společné je, že své „vzory chování“ si většinou přinášejí ze své předchozí rodiny (např. rodiny s výrazně, až extrémně patriarchální, ale i matriarchální strukturou, kde se jeden z partnerů choval násilně)

V případech domácího násilí pachatel – agresor vystupuje mnohdy na veřejnosti v pozici spořádaného člověka. Svými názory často dokonce odmítá násilí. Chování, kterého se dopouští, vysvětluje jako „normální“ reakci na chyby ženy, nebo jako něco, co „prostě neměl pod kontrolou“. I když páchá násilí, mluví spíše o hádce, neshodě, konfliktu. Umí výborně zapírat a zlehčovat situaci.

Agresor se často ke svému partnerovi chová naprosto rozdílným způsobem na veřejnosti a v soukromí. Na veřejnosti je jeho chování laskavé a přátelské, oproti tomu v soukromí se chová hrubě a násilnicky. (Szcepaniková, et al., 2004, s. 6)

V takovémto případě hovoříme o osobě agresora jako o „**útočníkovi dvojí tváře**“. Tyto osoby se mimo jiné vyznačují tím, že mají dvě stránky osobnosti, projevující se právě naprostými změnami chování. U velké části z nich si ani jejich nejbližší okolí nepřipouští, že by se mohlo jednat o pachatele domácího násilí, protože „na to on rozhodně nevypadá“. Na své okolí působí často jako úspěšné osoby,

ve společnosti oblíbené. Mnohdy se však jedná o zdatné manipulátory, jedince s naprostou absencí pocitu viny a podobně. U tohoto typu agresora je rovněž **větší pravděpodobnost ataků v podobě psychického týrání oběti.**

Druhým možným typem agresora jsou výše zmínění „problémový jedinci“, kdy v případě pachatele domácího násilí hovoříme o **sociálně problémových jedincích**. Zde se jedná o osoby, které se většinou chovají agresivně nejen doma, ale i na veřejnosti. Často ve zvýšené míře požívají alkoholické nápoje, případně i návykové a psychotropní látky. Mnohdy se jedná o osoby primitivní, často i bez zájmu o zaměstnání a zabezpečení rodiny, žijící jen ze sociálních dávek poskytovaných státem. Proto je u nich **více pravděpodobný výskyt fyzické formy týrání oběti.**

Pachatele domácího násilí lze však rozdělit i podle formy domácího násilí. Například Carvenová rozděluje typy pachatelů domácího násilí do těchto skupin:

- surovec
- žárlivec
- špatný otec
- lhář
- vyděrač
- sexuální násilník
- pán domu
- psychický utlačovatel

Oproti tomu Čírtková rozděluje typy pachatelů domácího násilí následovně:

- rozpadlý alkoholik
- stresový slaboch
- nepolepšitelný sadista
- domácí násilník s dvojí tváří
- normální násilník
- reaktivní násilník
- jiný pachatel

V České republice se v případě pachatele domácího násilí nejvíce vyskytuje typ „vyděračský surovec“, který praktikuje jak fyzické, tak i psychické týrání.

1.4 Oběť domácího násilí

Nedobrovolnými účastníky jednotlivých případů domácího násilí jsou oběti tohoto sociálně-patologického jevu. Na základě statistických údajů lze konstatovat, že tuto často až tragickou úlohu zastávají nejčastěji děti a ženy. Jak však vyplývá z typologického rozdělení domácího násilí, uvedeného v kapitole „Charakteristika domácího násilí“, obětí domácího násilí se může stát prakticky kdokoliv, tedy nejen děti a ženy, ale i muži, senioři a zdravotně postižení.

Oběti domácího násilí, stejně jako agresoři, pocházejí ze všech věkových, ekonomických, sociálních, rasových skupin a jsou různého vyznání. Zásadní zde není ani míra dosaženého vzdělání oběti. Z výše uvedeného tedy vyplývá, že stejně jako u osoby agresora ani zde **neexistuje žádný „zaručený vzor obětí“**, jak by oběť měla vypadat a jaký by měl být její osobnostní profil.

V případě oběti je nutné zamyslet se nad tím, proč vlastně oběť svého partnera neopustí a proč často zůstává ve svazku s ním. Organizace ROSA vypracovala šest důvodů, ze kterých její klientky nejčastěji zůstávají se svými násilnými partnery:

- **láska** = oběť se často zamiluje do partnera ještě předtím, než si uvědomí jeho násilnické sklony. I poté, co násilí započalo, může oběť po nějaký čas prožívat období zamilovanosti a štěstí. Upíná se k naději, že násilí přestane a její partner bude stejný, jako v minulosti.
- **strach** = existence hrozby násilím, mučením, smrtí. To se týká nejen samotné osoby oběti, ale také jejích blízkých osob, například dětí. Nařízení k ochraně oběti jsou násilníky neustále porušována. Média přinášejí často příběhy obětí, které byly zavražděny partnerem, od kterého odešly.
- **ekonomická závislost** = násilník většinou dokáže zařídit, aby oběť neměla přístup k rodinným financím. Její přátelé a příbuzní jí nemohou či nechťejí pomoci, takže pokud oběť nemá prostředky a bezpečné místo, kam by mohla odejít, odchod pro ni nepředstavuje řešení situace.

- **izolace** = časem násilník izoluje oběť od přátel a od rodiny. Prohlubující se pocity osamění a nemožnost nalézt podporu jiné osoby, spolu se skutečností, že může komunikovat pouze s násilníkem, ovlivňují vnímání situace oběti tak, aby odpovídalo názorům agresora
- **tradiční hodnotový systém** = víra oběti, že jejím hlavním úkolem je udržet rodinu. Přátelé, rodina, ale i média mohou tento názor posilovat také poukazováním na to, že svého partnera si vybrala a udržení vztahu je její povinností. Názory tohoto druhu jsou velmi časté zejména v církevních společenstvích.
- **proces obviňování** = násilníkovo kontrolující chování se většinou objevuje pozvolna a nenápadně. Jakmile však násilník rozpozná svou moc, objeví se fyzické násilí. První reakcí oběti na násilí bývá nedůvěra, násilník přiznává svou vinu a slibuje, že se násilí nebude opakovat. Oběť partnerovi odpustí a spouští se cyklus násilí, ve kterém se opakují fáze násilí a omluv. Fáze omluv a klidu budou stále kratší, násilí se ovšem bude nejen opakovat, ale bude se stávat horším. S vírou ve změnu násilníkova chování jej oběť omlouvá a postupně přijímá vinu za násilí na sebe.
(Martínková, et al., 2001, s. 130 – 131)

Ženy jako oběti domácího násilí často zůstávají ve svazku i z toho důvodu, že se dětem snaží „zachovat oba rodiče“. To, že dosažení tohoto cíle může pro ně mít katastrofální následky, si mnohdy nepřipouští, resp. nechtějí připustit. Bohužel však v okamžiku, kdy si toto uvědomí, partner se již může chovat násilně i k jejich dětem a tyto se tak stávají nedobrovolnými účastníky těchto rodinných tragických her a dramát.

Násilné chování, kterému je oběť vystavena, nemůže zůstat bez patričních následků. Typickými příklady tohoto jsou:

- fyzická poranění nebo trvalá újma na zdraví
- ztráta domova
- ztráta zaměstnání
- ztráta rodiny, přátel a u žen často i dětí následkem izolovanosti pachatelem
- značná úzkost a návaly paniky

- poruchy spánku a nechutenství
- potíže se soustředěním
- pocit bezmoci

(Dufková, et al., 2005, s. 20)

Závěrem je nutno k možným následkům domácího násilí podotknout, že tyto v souhrnu mohou přerůst až do následku fatálního, kterým je **sebevražedná reakce oběti**. Ani případy, kdy se oběť domácího násilí rozhodla vyřešit „svůj problém“ tímto způsobem, a to bez ohledu nejen na sebe, ale i na své blízké a na své okolí, nejsou výjimkou.

2. Dítě součástí problematiky domácího násilí

Postavení dítěte k problematice domácího násilí je, jak již vypovídá název této práce, dvojitý, resp. trojitý. Buďto vystupuje v pozici oběti či svědka. Poslední možností je situace, kdy dítě sice žije v rodině, kde k domácímu násilí dochází, nemá však o tomto negativním jevu povědomí. Ve své podstatě se tedy jedná o případy, kdy přímý dopad na dítě není tak výrazný. Za žádných okolností však nelze tvrdit, že pro dítě je vše v pořádku, jelikož o agresi mezi rodiči nic neví. Je totiž většinou otázkou času, kdy si dítě začne uvědomovat, že vztahy mezi rodiči nejsou takové, jaké by měly být, pokud se však s těmito i samo dítě neztotožní.

Pro postavení dítěte k domácímu násilí je tedy zásadní, jak se s celou situací vyrovná a jaký posléze k tomuto zaujme postoj. Nutně se vliv toho, že dítě vyrůstalo v rodině, kde docházelo k domácímu násilí, totiž nemusí projevit v krátké době po incidentu, resp. incidentech. Mnohdy se vliv domácího násilí projevuje až v dospělosti, kdy dospělý jedinec má již svou vlastní rodinu. Existují i případy, kdy z dítěte oběti – svědka, se stává oběť šikany ve škole a v dalším vztahu opět oběť domácího násilí nebo přímo agresor.

2.1 Dítě jako oběť domácího násilí

Jak již bylo zmíněno výše, nejčastějšími oběťmi domácího násilí jsou ženy. Hned na druhém místě jsou děti. V jejich případě výrazným způsobem domácí násilí poškozuje jejich zdravý fyzický i psychický vývoj a může je tak poznamenat na celý život.

Domácí násilí tedy může dítě z pohledu viktimizace zasáhnout prakticky dvěma způsoby:

- **viktimizace přímá** = agresor ohrožuje jak partnera, tak i dítě, je však možné, aby ohrožováno bylo pouze dítě, a to za předpokladu, že je vystaveno násilí ze strany rodiče nebo rodičů
- **viktimizace nepřímá** = dítě je tzv. nepřímým terčem, kdy je svědkem násilí mezi rodiči, kdy však i toto na něm zanechává ve velké většině případů následky

Samotný **pojem viktimizace** je popisován jako proces, při kterém se potencionální oběť stává obětí skutečnou. Tento proces je popisován v etiologických teoriích a ve výzkumech osobnosti pachatele. Je zaměřen:

- **na chování oběti**
- **na vztah mezi pachatelem a obětí**
- **na míru viktimizace**

(Voňková, et al., 2004, s. 74 – 75)

Emocionální následky jsou v případě přímé i nepřímé viktimizace shodné. **Dopad domácího násilí** se projevuje:

- pocity viny, pocity bezmoci
- nízkým sebevědomím, depresemi
- anxiétou, nočními můrami
- agresivitou, vzteklostí, iritabilitou, impulzivitou
- interpersonálními problémy, vymizením empatie, chováním typu „acting out“
- zvýšenou nemocností

(Čírtková, 2004, s. 250)

V případě, že dítě je přímo obětí domácího násilí ze strany rodiče, resp. rodičů, z pochopitelných důvodů se tito snaží tuto závažnou skutečnost skrývat. Výjimkou nejsou ani případy, kdy samo dítě má tendenci chování svých rodičů tajit a zapírat. I přesto je však pro dítě každá situace, při které dochází k projevům domácího násilí, traumatizující. Rozsáhlost traumatu narůstá zvláště v případech, kdy agresorem je vůči dítěti právě rodič, resp. osoba, která by měla pro dítě být v pozici jeho ochránce a opory. Za takových okolností je důsledkem generalizace nedůvěry, agresivity a hostility.

Děti, které jsou vystaveny tomuto negativnímu jevu, se naučí zpracovávat podněty zevního prostředí jinak, než je zpracovávají děti, které násilí vystaveny nebyly. Možnou reakcí se pak často u některých jedinců stává naučená útočnost, u jiných naopak naučená bezmoc. (Čírtková, et al., 2007, s. 51)

Pojem, který je v souvislosti s domácím násilím na dětech velmi často zmiňován, je **syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte**, kdy je užíváno označení **syndrom CAN (z anglického Child Abuse and Neglect)**.

V daném případě se násilím rozumí týrání, zanedbávání, sexuální zneužívání a šikana. V případě syndromu CAN se jedná o týrání, zneužívání a zanedbávání dítěte, úmyslné ubližování nejbližšími pečovateli, které má závažný dopad na život dítěte, jeho další vývoj a postavení ve společnosti. Zneužívání je chování, jehož těžištěm je záměrné užití síly jedním člověkem vůči člověku druhému za účelem kontroly chování.

Pojmem špatné zacházení s dětmi (maltreatment) se rozumí péče o dítě, tělesné i sexuální zneužívání dítěte. Násilné chování v rodině zahrnuje „jakýkoliv čin nebo opomenutí, spáchané v rámci rodiny některým z jejích členů, které podkopávají život, tělesnou nebo duševní integritu nebo svobodu jiného člena stejné rodiny, nebo vážně poškozují rozvoj jeho/její osobnosti“ (Evropská rada, Programme of Action and Violence, 2005 – 2007). (Čírtková, et al., 2007, s. 51)

Syndrom CAN byl definován zdravotním výborem Rady Evropy v roce 1992. Na základě této definice do něj spadá:

- tělesné týrání
- pohlavní zneužívání
- citové týrání
- zanedbávání
- tělesné zanedbávání
- citové zanedbávání
- zanedbávání výchovy a vzdělání
- systémové zanedbávání

Tělesné týrání lze definovat jako tělesné ublížení dítěti, nezabránění ublížení či utrpení dítěti, včetně úmyslného otrávení nebo udušení dítěte, a to tam, kde je důvodné podezření, že zranění bylo způsobeno úmyslně či že mu nebylo zabráněno. (Gjuričová, et al., 2000, s. 16)

Pro tuto kategorii je typické, že často je obětí dítě mladší tří let. Týrání probíhá opakovaně, kdy v mezidobí rodiče s dítětem často navštěvují lékaře s různými druhy poranění, kdy vznik těchto poranění nejsou schopni relevantně vysvětlit. Často agresivně reagují na obvinění z týrání.

Je-li dítě rodičům na základě rozhodnutí soudu odebráno, snaží se jej dostat zpět do své péče. Pokud se jim toto podaří, historie týrání se může opakovat. Není zcela běžné, aby dítě týrali oba rodiče stejnou měrou. Situace většinou vypadá tak, že jeden z rodičů je brutálnější a druhý mu v jednání napomáhá, jeho chování popírá a partnera často kryje. Výjimkou není asi to, je-li týrající osobou nevlastní rodič.

Pohlavní zneužívání jako takové zahrnuje nepatřičné vystavení dítěte pohlavnímu kontaktu, činnosti či chování. Jedná se o jakékoliv pohlavní dotýkání, styk či vykořisťování kýmkoliv, komu bylo dítě svěřeno do péče nebo kýmkoliv, kdo dítě zneužívá. Může jím být rodič, příbuzný, přítel i cizí osoba. (Gjuričová, et al., 2000, s. 16 – 17)

Pohlavní zneužívání, resp. sexuální zneužívání lze rozdělit:

- na **bezdotykové**, neboli nekontaktní, do kterého patří například účast na sexuálních aktivitách, kdy nedochází k žádnému kontaktu (vystavování dítěte pornografickým videozáznamům)
- na **dotykové**, neboli kontaktní, které se dále rozděluje na **nepenetrativní aktivity** (dotýkání se, dráždění prsou, análu a genitálu přes oblečení i na nahém těle) a **penetrativní aktivity** (pohlavní kontakt, včetně pronikání prsty nebo předměty do genitálu)

Sexuální akt se tak dělí na orálně-genitální, análně-genitální a genitálně-genitální. Nejčastěji bývají sexuálnímu zneužívání vystavovány dívky, kdy agresorem, zneužívající osobou, je osoba dítěti známá. Způsob takového zneužívání vzájemně souvisí s věkem dítěte. U malých dětí nejčastěji dochází k nepřiměřenému mazlení a genitální stimulaci. K pohlavnímu styku dochází jen vzácně.

V rodinách, kde k tomuto druhu násilí dochází, většinou není vztah rodičů partnerský. Sexuální zneužívání nemusí být nutně spojeno s násilným chováním ze strany agresora a může mít i různé podoby. Jako příklad lze uvést situaci, kdy rodič jako agresor zneužívá svého rodičovského vlivu k citové manipulaci s dítětem. Rovněž může dojít i k sexualizaci rodičovského vztahu a výjimkou nejsou ani případy, kdy se rodič cítí být dítětem sváděn a následně pak zodpovědnost za své jednání svaluje na dítě.

Stavy, které dítě prožívá v těchto situacích, se vyznačují pocity bezradnosti, bezmoci, ale i zoufalství. Sexuální chování může dále u oběti navozovat pocity viny, studu, ale také pocity hrlosti, výjimečnosti a dokonce i moci. **Následkem takového chování** mohou být v pozdějším věku například poruchy spánku, deprese, psychózy, sexuální disfunkce, ale i hraniční poruchy osobnosti.

Za nejčastěji se objevující dlouhodobý negativní následek je možno označit v budoucnu problém oběti s navázáním dlouhodobého důvěrného a uspokojivého sexuálního vztahu. Zejména pak v případě dívek dochází k situaci, kdy tyto jako již ženy a zároveň i oběti pohlavního zneužívání v minulosti, se ve svém vztahu dostávají opět do role obětí a za těchto okolností pak dochází k jejich opětovné traumatizaci. Naopak u chlapců jako obětí je možné se setkat s agresivními projevy chování a výjimkou nejsou ani případy incestu vůči mladším sourozencům.

V souvislosti s problematikou pohlavního zneužívání je v literatuře rovněž zmiňován termín **syndrom CSA (z anglického Child Sexual Abuse)**, kterým je označováno sexuálně zneužitě dítě.

Citové týrání obsahuje chování, mající závažný negativní vliv na citový vývoj dítěte a vývoj jeho chování. Může mít formu verbálních útoků na sebevědomí dítěte, opakované ponižování dítěte a jeho zavrhování, vystavování dítěte násilí nebo vážným konfliktům v domácím prostředí, násilná izolace, vyvolávání situace, kdy dítě má prakticky stále pocit strachu, kdy toto může způsobit i citové ublížení. (Gjuričová, et al., 2000, s. 17)

V případě **orientace přímo k dítěti** je toto obětí výchovy a výchovných způsobů, které lze označit až za sadistické, dochází k ponižování jeho sebeúcty, za své často i drobné prohřešky se musí potupně ospravedlňovat. Není výjimkou, že dítěti je nesmyslně vyhrožováno.

Pokud se jedná o **vzájemnou agresi mezi rodiči**, prožitky dítěte jsou spojeny především s pocity bezmoci, ztrátou opory a ochrany. Vyskytnout se mohou i pocity ponížení, studu, zoufalství a úzkosti.

Zanedbávání lze pojmut jako jakkoliv nedostatečnou péči, způsobující vážnou újmu vývoji dítěte anebo ohrožuje dítě samé. (Gjuričová, et al., 2000, s. 17)

Tělesným zanedbáváním je možno chápat jako neuspokojování tělesných potřeb dítěte, zahrnující neposkytování přiměřené výživy, oblečení, přístřeší, zdravotní péče a ochrany před zlem. (Gjuričová, et al., 2000, s. 17)

Citovým zanedbáváním je myšleno neuspokojování citových potřeb dítěte, a to pokud se týče náklonnosti a pocitu dítěte, že někam patří. (Gjuričová, et al., 2000, s. 17)

Zanedbávání výchovy a vzdělání lze pojmut jako neposkytnutí dítěti možnosti, aby dosáhlo naplnění svého vzdělanostního potenciálu, kdy toto může být ovlivňováno například vysokou absencí ve škole, dětskou prací v domácnosti i mimo ni. Do oblasti zanedbávání lze zahrnout i narušování intelektového vývoje dítěte, a to například nedostatkem stimulace a podnětů potřebných pro jeho vývoj. Důsledkem takového zanedbávání může být zaostávání, případně invalidita. (Gjuričová, et al., 2000, s. 17)

Systémové týrání neboli druhotné ponižování, je dalším druhem týrání či zanedbávání dětí, kdy se jedná o ublížení jejich rodinám. V tomto případě je způsobeno systémem a jeho institucemi, založenými za účelem pomoci a ochrany dětem a jejich rodinám. Jako příklad takového jednání lze uvést situaci, kdy dítě je neprávem odděleno od svých rodičů, není mu umožněno být slyšeno a je mu upíráno právo na informace. (Gjuričová, et al., 2000, s. 17)

Mimo syndromu CAN je s problematikou domácího násilí spojován i **transgenerační přenos**, který bývá spojován s problematikou citového týraní. Zjednodušeně lze tento termín popsat tak, že týraní týrají. Jedná se tedy o stav, kdy oběti domácího násilí, se sami stávají agresory. Typickým příkladem je například situace, kdy u chlapce vyrůstajícího v rodině, kde otec je agresorem domácího násilí vůči matce, existuje reálný předpoklad, že on sám v budoucnu převezme tento model chování vůči své budoucí partnerce, resp. partnerkám a stane se, stejně jako jeho otec, agresorem. Stejně tak není vyloučena situace, že dítě, které bylo svými rodiči nepřiměřeně fyzicky trestáno, pojme jako budoucí vychovatel tento přístup za vlastní a při výchově svých dětí tak často přistupuje ke stejnému výchovnému přístupu, tedy včetně fyzického násilí.

2.2 Dítě jako svědek domácího násilí

V případě, že se dítě stane svědkem domácího násilí, nelze vyloučit, že tato negativní zkušenost nebude mít vliv na jeho budoucí život. Pozici dítěte jako svědka ovlivňuje řada okolností, včetně povahy jednání, které vykazuje znaky domácího násilí a kterému dítě bylo přítomno.

Domácí násilí je jednáním, které je pro dítě v naprosté většině případů traumatizující. Pokud by se toto konkretizovalo na případ násilí mezi rodiči, tito si ani sami neuvědomují, jaká traumata často dítěti přinášejí a jaký vliv tato na něj mohou mít. Za velmi traumatizující prožitky lze označit především fyzické násilí mezi rodiči, kdy nejvíce traumatizujícím se může stát vražda či pokus vraždy mezi rodiči.

Následky utrpěného traumatu se posléze mohou projevat u dítěte různým způsobem. Jeho reakce na jednání je podmiňována věkem, fází vývoje, předchozími zkušenostmi, jeho adaptačními a obrannými mechanismy, které ke zvládnutí psychického traumatu používá. Emoční prožitek dítěte je spojen s pocitem bezpomoci, ztráty opory a ochrany, s pocitem studu a ponížení, se zoufalstvím a úzkostí.

Takové trauma postupem času nemizí, ani se neoslabuje. Dochází spíše k transformaci do specifické osobnostní struktury. Dítě pak v dospělosti tato stará emoční zranění často opakuje v současných vztazích. (Gjuričová, et al., 2000, s. 22)

V souvislosti s prožitým traumatem může dojít k rozvinutí tzv. **posttraumatické stresové poruchy (z anglického Posttraumatic Stress Disorder)**. Někdy bývá tato porucha označována jako tzv. **posttraumatický stresový syndrom**. Tímto termínem se označuje soubor poruch chování a prožívání, včetně fyziologických reakcí. Mezi tyto reakce patří například:

- poruchy spánku
- potivost
- třes
- nevolnost

Tyto reakce vznikají jako důsledek extrémního stresového prožitku, přesahujícího běžnou lidskou zkušenost. Dlouhodobé účinky přestálého traumatizujícího stresu postihují jak přímo ohrožené osoby, tak i svědky. (Čírtková, 2004, s. 130)

Hlavními příznaky posttraumatické stresové poruchy jsou:

- znovuprožívání děsivých zážitků v představách
- vyhýbání se podnětům, které tyto zážitky připomínají
- zvýšená duševní a fyziologická dráždivost

S okolnostmi, které vedou k rozvinutí posttraumatické stresové poruchy, se těžko vyrovnává dospělý, natož dítě. Nejedná se totiž jen o pochopení po stránce racionální, ale i po stránce emocionální. Nebezpečnost posttraumatické stresové poruchy dále spočívá v tom, že její příznaky se mohou objevit až po delší době od prožitého traumatu.

V souvislosti s prožitým traumatem může dojít i k situaci, kdy samotná traumatická událost je opětovně prožívána ve formě úzkostných vzpomínek, tzv. flashbacků, myšlenek, pocitů, halucinací nebo iluzí.

Následky posttraumatické stresové poruchy je však možné výrazně ovlivnit, a to především **včasnou psychoterapeutickou pomocí**. Tuto lze rozdělit do několika fází, kdy často rozhodující je **krizová intervence**. V započaté terapii je však ve většině případů nutné pokračovat. Tato je často směřována nejen na dítě, ale na celou rodinu.

Ve většině případů je potřeba dítě podpořit z velké části emočně, kdy toto spočívá především ve zvládnání pocitů strachu, viny a studu. Cílem je, aby se dítě postupně začlenilo do běžného života a následky posttraumatické stresové poruchy byly eliminovány.

V případě psychoterapeutické pomoci se liší přístup k dětem a dospělým. Vždy je však založen na **empatickém rozhovoru**. V případě dětí se tento skládá ze tří částí, fází:

- **otvírání** = jde o vyjádření prožitého traumatu a jeho podstaty prostřednictvím hry, kresby nebo fantazie. Zásadní je vytvoření bezpečného vztahu důvěry. Zejména u mladších dětí jsou projevy ve formě kresby dobře čitelné.
- **trauma** = fáze zaměřená na rozhovor s dítětem o prožitém traumatu. Pro dítě je to fáze psychicky i fyzicky náročná, rozpomíná se na nejhorší okamžik celé události. Podmínkou je rovněž sdílet s dítětem jeho nepříjemné pocity z toho, co prožilo. Dítěti by se tak měl poskytnout bezpečný a chráněný prostor.
- **uzavírání** = jedná se o shrnutí průběhu celé terapie. Cílem je ujistit dítě, že je v bezpečí a že jeho pocity jsou pochopitelné, realistické a odpovídající prožitému traumatu. Dítě je poté schopno lépe přijímat pomoc a rovněž překonat následky traumatu, včetně pocitů osamocení a odcizení.

V souvislosti s posttraumatickou stresovou poruchou je znám i pojem **STOP model**, který je zaměřen na pomoc dětem v krizi po těžké traumatizaci. V případě realizace tento model zahrnuje:

- **structure (S)** = struktura, jejíž úlohou je působit terapeuticky, zahrnuje pravidelnost každodenních aktivit, čas na hru i na odpočinek
- **talking, time (T)** = cílem je, aby dítě, které prožilo traumatizující událost, mělo možnost o této hovořit s dospělým, který mu dokáže naslouchat, má pro něj pochopení a dokáže sdílet jeho pocity

- **organized game (O)** = v daném případě je hra určitou možností pro sebevyjádření dítěte, kdy právě z tohoto důvodu je nutné ji náležitě podporovat
- **parentel (P)** = nezbytná je v případě terapie podpora rodičů, s rodinou má být pracováno jako s celkem, kdy dítě by nemělo být od rodičů oddělováno, pokud to nevyžadují aspekty případu

Existují však i případy, kdy pomoc ve formě psychoterapie nebyla dostačující. Za takovýchto okolností je nutné přistoupit k medikamentózní léčbě, kdy tato je realizována prostřednictvím podávání antidepresiv. Pokud v případě posttraumatické stresové poruchy nedojde k přijetí adekvátního postupu ve formě léčby, je zde poměrně velké riziko, že **neléčená posttraumatická stresová porucha může vést až ke změně osobnosti.**

Na úplný závěr lze tedy konstatovat, že v podstatě každé dítě, které se stane svědkem domácího násilí, se tak vlastně stává i obětí domácího násilí. Každý z nás si ze svých prožitků odnášíme s sebou něco do budoucna. A v případě, že je dítě svědkem domácího násilí, je tato skutečnost bez jakýchkoliv pochybností. Ale jen čas ukáže, jaké následky traumatizující zážitky budou mít. Nejen pro dítě, ale i pro jeho blízké.

3. Legislativa ČR zabývající se problematikou domácího násilí

Oblast domácího násilí není naším právním řádem konkrétně upravena, což znamená, že nemáme zákon týkající se přímo a výlučně jen domácího násilí. Tato oblast je však upravena především prostřednictvím práva trestního, přestupkového, občanského a rodinného.

Zákonnými normami tedy jsou pro oblast trestního práva Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, pro oblast práva ve věci přestupků Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů, pro oblast občanského práva Zákon č. 40/1964 Sb., Občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a pro oblast rodinného práva Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů. Do poslední jmenované oblasti lze zařadit i Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.

3.1 Současná právní úprava

Základní normou, resp. normami, se kterými všechny normy obsažené ve výše jmenovaných právních odvětvích musí být v souladu, je Ústava České republiky, ústavní zákon č. 1/1993 Sb., a Listina základních práv a svobod, ústavní zákon č. 2/1993 Sb., kdy právě v tomto ústavním zákoně je v Oddílu prvním, článku 7 jasně deklarováno:

„Nedotknutelnost osoby a jejího soukromí je zaručena. Omezena může být jen v případech zákonem stanovených. Nikdo nesmí být mučen ani podroben krutému, nelidskému nebo ponižujícímu zacházení nebo trestu.“

V době zpracovávání této práce došlo k zásadní změně zákona, a to konkrétně v oblasti trestního práva. Ode dne 1. 1. 2010 vstoupil v účinnost **zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník**, ve znění pozdějších předpisů, kdy Zrušovacím ustanovením podle § 420 tohoto zákona skončila platnost **zákona č. 140/1961 Sb., Trestní zákon**, ve znění pozdějších předpisů.

Pro určité srovnání jsou v této práci proto uvedeny zákonná ustanovení, vztahující se k problematice domácího násilí, platná jak podle Trestního zákona, tedy do dne 31. 12. 2009, tak i podle Trestního zákoníku, tedy ode dne 1. 1. 2010.

Zákonná ustanovení zákona č. 140/1961 Sb., Trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů

§ 215 Týrání svěřené osoby

Odst. 1

Kdo týrá osobu, která je v jeho péči nebo výchově, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta.

Odst. 2

Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,

- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 na více osobách, nebo
- b) pokračuje-li v páchání takového činu po delší dobu

§ 215a Týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě

Odst. 1

Kdo týrá osobu blízkou nebo jinou osobu žijící s ním ve společně obývaném bytě nebo domě, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta.

Odst. 2

Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,

- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 zvláště surovým způsobem nebo na více osobách, nebo
- b) pokračuje-li v páchání takového činu po delší dobu

Dalšími zákonnými ustanoveními Trestního zákona, vztahujícími se k dané problematice, jsou především:

- § 171 Maření výkonu úředního rozhodnutí
- § 197a Násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci
- § 212 Opuštění dítěte
- § 213 Zanedbání povinné výživy
- § 217 Ohrožování výchovy mládeže

- § 219 Vražda
- § 221 a § 222 Ublížení na zdraví
- § 230 Účast na sebevraždě
- § 231 Omezování osobní svobody
- § 232 Zbavení osobní svobody
- § 233 Zavlčení do ciziny
- § 235 Vydírání
- § 238 Porušování domovní svobody
- § 241 Znásilnění
- § 242 a § 243 Pohlavní zneužívání

Zákonná ustanovení zákona č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

§ 198 Týrání svěřené osoby

Odst. 1

Kdo týrá osobu, která je v jeho péči nebo výchově, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až pět let.

Odst. 2

Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,

- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 surovým nebo trýznivým způsobem,
- b) způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví,
- c) spáchá-li takový čin nejméně na dvou osobách, nebo
- d) páchá-li takovým činem po delší dobu

Odst. 3

Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1

- a) těžkou újmu na zdraví nejméně dvou osob, nebo
- b) smrt

§ 199 Týrání osoby žijící ve společném obydlí

Odst. 1

Kdo týrá osobu blízkou nebo jinou osobu žijící s ním ve společném obydlí, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až čtyři léta

Odst. 2

Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,

- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 zvláště surovým nebo trýznivým způsobem
- b) způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví
- c) spáchá-li takový čin nejméně na dvou osobách, nebo
- d) páchá-li takovým čin po delší dobu.

Odst. 3

Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, spáchá-li činem uvedeným v odstavci 1

- a) těžkou újmu na zdraví nejméně dvou osob, nebo
- b) smrt

Trestní zákoník zavádí i některá nová zákonná ustanovení, která mohou mít vztah k problematice domácího násilí. Mezi tyto patří například zákonná úprava, týkající se **tzv. stalkingu**. Tento termín lze obecně vyložit jako pronásledování, slídění, špehování a dlouhodobé obtěžování především psychického charakteru. V Trestním zákoníku je tento skutek ošetřen v § 354.

§ 354 Nebezpečné pronásledování

Odst. 1

Kdo jiného dlouhodobě pronásleduje tím, že

- a) vyhrožuje ublížením na zdraví nebo jinou újmu jemu nebo jeho osobám blízkým,
- b) vyhledává jeho osobní blízkost nebo jej sleduje
- c) vytrvale jej prostřednictvím prostředků elektronických komunikací, písemně nebo jinak kontaktuje,
- d) omezuje jej v jeho obvyklém způsobu života, nebo
- e) zneužije jeho osobních údajů za účelem získání osobního nebo jiného kontaktu,

a toto jednání je způsobilé vzbudit v něm důvodnou obavu o jeho život nebo zdraví nebo o život a zdraví osob jemu blízkých, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo zákazem činnosti.

Odst. 2

Odnětím svobody na šest měsíců až tři roky bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1

- a) vůči dítěti nebo těhotné ženě
- b) se zbraní, nebo
- c) nejméně se dvěma osobami

Další zákonná ustanovení Trestního zákoníku, která mají vztah k danému tématu, jsou zejména:

- § 140 Vražda
- § 141 Zabití
- § 144 Účast na sebevraždě
- § 145 Těžké ublížení na zdraví
- § 146 Ublížení na zdraví
- § 170 Zbavení osobní svobody
- § 171 Omezování osobní svobody
- § 172 Zavlčení
- § 175 Vydírání
- § 178 Porušování domovní svobody
- § 182 Porušení tajemství dopravovaných zpráv
- § 185 Znásilnění
- § 186 Sexuální nátlak
- § 187 Pohlavní zneužití
- § 195 Opuštění dítěte nebo svěřené osoby
- § 196 Zanedbání povinné výživy
- § 201 Ohrožování výchovy dítěte
- § 337 Maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání

4. Úloha a postavení státních a nestátních institucí k domácímu násilí

Domácí násilí je celospolečenským problémem. Je tedy žádoucí, aby společnost vůči tomuto problému zaujala stanovisko. Z toho vyplývá, že postoj k tomuto problému tedy musí zaujmout i stát jako takový. A to prostřednictvím institucí, ať již státních či nestátních, jejichž úkolem je právě postihnout pachatele domácího násilí a pomoci obětem a svědkům domácího násilí.

4.1 Policie České republiky

Úloha Policie České republiky (dále jen PČR) v případech domácího násilí spočívá nejen ve shromažďování faktů a důkazů o trestném činu, kdy cílem je zajištění pachatele a jeho následné předání justičním složkám ke spravedlivému potrestání, ale i v intervenci, která spočívá v poskytnutí ochrany oběti, a v pomoci, kdy tato je sice poskytována ze strany jiných subjektů, ale PČR má být schopna tuto pomoc zprostředkovat.

Demokratická společnost musí být schopna ochránit své občany před jakýmkoliv porušováním lidských práv. PČR je tedy institucí, která má tuto ochranu zajišťovat především, a to ze dvou zásadních důvodů:

- má k poskytnutí takové ochrany pravomoci,
- často je jedinou organizací, která je dostupná 24 hodin denně a 7 dní v týdnu. Může být jedinou institucí, která díky svým stanicím a telefonním linkám má kompletní pokrytí celého území státu. Mnohé oběti domácího násilí, které se dostávají do izolace, se mohou často spolehnout jen na pomoc PČR.

(Dufková, et al., 2005, s. 8)

V důsledku legislativní nouze bylo často obtížné řešit případy, týkající se domácího násilí. Oblast trestního práva se touto problematikou zabývala obecně. Výjimkou nebyly případy, kdy chování pachatele bylo označeno jako přestupek proti občanskému soužití a za jeho jednání mu byla udělena pouze pokuta.

V současné době je již možné konstatovat zlepšení situace, a to nejen díky novelizaci v podobě Trestního zákoníku, tedy zákona č. 40/2009 Sb., kdy například za chování, vykazující znaky domácího násilí jsou ukládány přísnější trestní sazby. Tento nový právní předpis se tedy jednoznačně zabývá problematikou více než trestní zákon, tedy zákon č. 140/1961 Sb., který u nás s řadou novelizací platil skoro půl století.

Ještě před samotnou novelizací v oblasti trestního práva hmotného došlo k několika zásadním úpravám, kdy tyto umožňovaly řešit situaci nejen ze strany PČR, ale které napomáhaly i samotným obětem domácího násilí.

Dne 1. 6. 2004 došlo ke změně trestního zákona, a to zákonem č. 91/2004 Sb., kdy trestní zákon byl takto rozšířen o trestný čin dle **§ 215a Týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě**. V případě tohoto zákonného ustanovení je podstatné, že osoba podávající trestního oznámení nemůže toto vzít zpět.

Dalším klíčovým datem je v tomto případě 1. 1. 2007, kdy PČR byl dán k dispozici **Instit ut vykázání**, upravený na základě zákona č. 135/2006 Sb., kdy tohoto je možné využívat od 1. 1. 2007. Na základě tohoto zákona došlo ke změně některých zákonů v oblasti ochrany před domácím násilím. Došlo tak i k novelizaci zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, následně i zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky.

Instit ut vykázání musí splňovat určité náležitosti:

- rozhodnutí o vykázání se dává písemně, a to do 24 hodin od vstupu PČR do společné domácnosti, je o něm rozhodnuto z úřední povinnosti a souhlas oběti domácího násilí se nevyžaduje.
- agresor je ze společného obydlí vykázán na dobu 10 dnů, oproti potvrzení je povinen odevzdat klíče od obydlí a vzít si s sebou věci osobní potřeby, cennosti a dokumenty a další věci, nezbytné pro svou potřebu a výkon zaměstnání.
- zda a jak je opatření dodržováno, má PČR právo pravidelně kontrolovat, v případě, že tomu tak není, vystavuje se nejen agresor, ale i oběť nebezpečí trestního stíhání pro trestný čin maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání dle § 337 zákona č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník, jelikož rozhodnutí o vykázání je závazné pro obě strany a ty jej mají povinnost respektovat

- o celé věci jsou informováni ze strany PČR pracovníci intervenčních center, kteří do 48 hodin kontaktují oběť s nabídkou konkrétní pomoci jak v oblasti právní, tak i v oblasti psychologické a v oblasti poradenství, kdy rozhodnutí o využití této pomoci záleží na oběti samé
- prodloužení vykázaní lze dosáhnout na základě návrhu na nařízení předběžného opatření, o kterém rozhoduje soud v řízení občanskoprávním a kdy je přezkoumávána možnost reálné hrozby ze strany agresora

Samotný institut lze charakterizovat jako „oprávnění rozhodnout o vykázaní ze společného obydlí a zákazu vstupu do něj“, kdy se jedná o oprávnění netrestní povahy a je především preventivním opatřením. Při jeho využití je samozřejmě nutné bedlivě zvážit, zda jej využít, jelikož toto opatření zasahuje do práv a svobod občana. Dojde-li se k závěru, že tímto opatřením bude ochráněna oběť domácího násilí, tedy její život, zdraví a svoboda a agresorovi tak bude zamezeno v páčání dalšího protiprávního jednání, je opatření využito.

4.2 Soudy a státní zastupitelství

Postavení soudů a státních zastupitelství v České republice navazuje především na práci Policie ČR, tj. v oblasti práva trestního, a dále pak na práci orgánů sociálně-právní ochrany dětí, tj. v oblasti práva rodinného a v oblasti sociálně-právní ochrany dětí.

V obou případech je soud na základě našeho právního řádu a rozdělení moci na moc zákonodárnou, výkonnou a soudní, jediným orgánem, který ve věci rozhoduje. Soud tedy rozhoduje jak o vině a trestu pachatele domácího násilí, tak pochopitelně i o případné nevině pachatele. Vždy však vychází z důkazů shromážděných PČR a předložených státním zastupitelstvím, tedy orgánů činných v trestním řízení.

Soud však rozhoduje nejen o případném postihu pachatele, kdy ve věci je vydán rozsudek, ale rozhodovací pravomoc má i během samotného přípravného řízení, kdy například o vzetí pachatele do vazby podle § 67 zákona č. 141/1961 Sb., Trestní řád, ve znění pozdějších předpisů, může rozhodnout jedině soud.

Působnost státních zastupitelství spočívá v případech domácího násilí především v dozoru nad prací PČR. S touto je spojeno předložení zjištěných faktů a důkazů soudu, pro který jsou nezbytné z hlediska jeho dalšího rozhodování. Jako jediná instituce v naší právní soustavě má právo podat obžalobu k soudu, stejně tak i činit některé úkony v přípravném řízení.

Úloha soudu se však nevztahuje jen na rozhodování ve věcech trestních. V souvislosti s případy domácího násilí soud působí i v oblasti občanskoprávní, kdy rozhoduje o možném nařízení předběžného opatření, na jehož základě lze prodloužit lhůtu vykazání ze společného obydlí.

Působnost soudu je zaměřena i na oblast rodinného práva, kdy soud rozhoduje například o nařízení předběžného opatření, souvisejícího s osobou dítěte, svěření dítěte do péče jednoho z rodičů, stanovení výše výživného, zákazu styku rodiče s dítětem, zbavení rodičovských práv atd. Právě poslední výše uvedená možnost se týká i státního zastupitelství, kdy tato instituce podává soudu návrh na zbavení rodičovských práv, kdy takto činí podle § 44 zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů.

V oblasti domácího násilí je na řešení jednotlivých případů nutná spolupráce více institucí. Proto jsou do těchto kauz zainteresovávány nejen PČR, soudy a státní zastupitelství, ale i orgány sociálně-právní ochrany dětí a intervenční centra.

4.3 Orgány sociálně-právní ochrany dětí

V souvislosti s problematikou domácího násilí působí v oblasti ochrany práv a zájmů nezletilých dětí **orgány sociálně-právní ochrany dětí** (dále jen OSPOD). Tato instituce funguje v rámci příslušného pověřeného městského úřadu, kdy agenda sociálně-právní ochrany dětí je realizována v rámci přenesené a rozšířené působnosti. Výkon agendy OSPOD se řídí zákonem č. 359/99 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.

Mimo úkolů, které zákon OSPOD ukládá, se jedná v této oblasti o další instituci, na kterou se může oběť obrátit s žádostí o pomoc, zvláště pak, jsou-li obětí nebo svědkem takového protiprávního jednání dětí. Stejně tak má právo se na OSPOD obrátit i případný svědek takového protiprávního chování.

Na základě sdělených informací poskytnou pracovníci OSPOD oběti domácího násilí ve věci odbornou pomoc a poradenství. Ze strany OSPOD je mimo jiné dojednána spolupráce s některým ze zařízení, zabývajících se problematikou domácího násilí, předání kontaktů na tato zařízení, sepsání a podání návrhů ve prospěch nezletilých dětí.

OSPOD má rovněž právo činit kroky, které jsou v zájmu dítěte, a to i v případech, kdy s tímto zákonným zástupce dítěte nesouhlasí. Po celou dobu spolupracuje nejen s orgány činnými v trestním řízení, ale i s lékařskými a školskými institucemi a vzhledem k problematice i se zařízeními, specializujícími se na pomoc obětem domácího násilí.

V případě, že celá věc je projednávána ze strany PČR a v pozici svědka či oběti protiprávního jednání je nezletilé dítě, účastní se pracovník OSPOD jednotlivých úkonů jak v rámci přípravného řízení, tak i v případném řízení před soudem, kdy je ustanoven jako opatrovník dítěte.

Z této pozice má právo mimo jiné připojit se u řízení před soudem s nárokem na náhradu škody, ať už pro fyzickou, či psychickou újmu, kdy však tato musí být řádně vyčíslena a zdůvodněna. Soud následně v odsuzující části rozsudku tuto náhradu ve prospěch nezletilého dítěte buďto přizná nebo nikoliv. OSPOD je rovněž oprávněn k podání opravného prostředku, vždy však jen ve prospěch nezletilého dítěte.

4.4 Intervenční centra

Domácí násilí je problémem, na který by demokratická společnost měla vhodným způsobem reagovat. Reagovat nejen po stránce postihu agresora, ale i po stránce pomoci oběti. Právě tato činnost je v České republice realizována prostřednictvím neziskových organizací, zabývajících se pomocí obětem domácího násilí. Mezi tato zařízení patří především intervenční a krizová centra, azylové domy pro matky s dětmi, ale i instituce,

poskytující právní, sociální a psychologické poradenství, včetně zařízení poskytující tuto pomoc prostřednictvím bezplatných telefonních linek.

V souvislosti se zákonem č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, zahájila ke dni 1. 1. 2007 svou činnost **intervenční centra**. Ke dni 26. 9. 2009 se tato zařízení nachází celkem v 15 městech České republiky, kdy v každém kraji je alespoň jedno toto zařízení.

Úkolem těchto zařízení je poskytovat na přechodnou dobu individuální sociálně-právní pomoc a nehmotnou podporu obětem domácího násilí, koordinace interdisciplinární spolupráce mezi dalšími službami na úrovni kraje a spolupráce s Policií ČR v případech, kdy je využit institut vykázání.

Pomoc zařízení je určena:

- osobám, které jsou ohroženy domácím násilím a jsou v ochranném režimu vykázání
- osobám ohroženým domácím násilím, které svou situaci chtějí řešit a hledají odbornou pomoc, rady a informace

Veškeré služby v rámci tohoto zařízení jsou poskytovány bezplatně. Klient intervenčního centra může svou situaci konzultovat s koordinátorem pro domácí násilí, s právníky, s psychology a se sociálními pracovníky. Během jednání může vystupovat zcela anonymně, nepotřebuje žádné doporučení. (www.domacinasili.cz)

Jak již bylo řečeno v úvodu, intervenční centra nejsou jedinou institucí, poskytující pomoc obětem domácího násilí. Cíl práce všech těchto organizací je však naprosto stejný – pomoci obětem domácího násilí, kdy tato spočívá nejen v poskytnutí ochrany před agresorem, zabezpečení základních lidských potřeb, ale i v poskytnutí podpory při zvládnutí situace, ve které se oběť nachází a zároveň i v pomoci při eliminaci negativních dopadů této situace.

4.5 Lékařská a školská zařízení

Jestliže je obětí domácího násilí nezletilá osoba, vstupují do celé věci mnohdy i pracovníci lékařských zařízení, tedy včetně praktických lékařů pro děti a dorost, a pracovníci školských zařízení.

V případě, že pojmu pracovníci těchto institucí podezření, že v rodině „není něco v pořádku“, chování dítěte vykazuje známky špatného zacházení, a to nejen po stránce fyzické, ale i psychické nebo pokud dítě má na sobě viditelné následky týrání, jsou v těchto případech **povinni neprodleně informovat** Policii ČR nebo místně příslušný orgán sociálně-právní ochrany dětí. Nevylučuje se ani možnost informovat některé z intervenčních center pro oběti domácího násilí. Z výše uvedeného tedy vyplývá, že lékařská a školská zařízení mají, kromě jiného, oznamovací povinnost, a to nejen v této oblasti.

Konkrétní postup lékařů při poskytování zdravotní péče osobám ohroženým domácím násilím je upraven ve formě metodického opatření, a to ve **Věstníku Ministerstva zdravotnictví České republiky 3/2006**. Tímto metodickým pokynem tak byla specifikována nejen oblast zdravotní péče jako takové, ale i otázka oznamovací povinnosti a především pak záznamů do lékařské dokumentace osob ohrožených či postižených domácím násilím. Lékaři a zdravotnická zařízení tak mají k dispozici **Záznam lokace zranění při prvním kontaktu s nemocným**, který se tak stává přílohou lékařské zprávy, kdy právě lékařská zpráva je jedním z hlavních důkazů o existenci domácího násilí.

Povinnost oznámit chování, které je v rozporu se zákonem, má pochopitelně každý z nás a i z médií jsou známy případy, kdy občané tuto povinnost splnili a na základě toho bylo možné prokázat případy domácího násilí, a to ať byl obětí kdokoliv. Jsou však i případy, kdy mnozí z nás raději o celé věci mlčí a drží se zásady „každý ať se postará sám o sebe“ nebo „co bych se do toho zapojoval, když se mě to netýká“. Mnohdy si však neuvědomujeme, že i my sami se můžeme stát obětí trestného činu. A nemusí se nutně jednat o domácí násilí.

Praktická část

5. Případové studie

V rámci praktické části této práce jsem se při jejím zpracování rozhodl využít několika kazuistik, tedy případových studií, se kterými jsem se setkal v rámci své praxe. Jednotlivé studie jsou založeny na reálném základě, jedná se tedy o případy, které se skutečně staly. Vzhledem k povaze jednotlivých případů a s ohledem na to, že se jedná vždy o osoby nezletilé, jsou však použita jména smyšlená.

5.1 Případ Adam

První kazuistikou, kterou jsem se rozhodl popsat, byl *případ chlapce, kterému v době kdy byl svědkem a následně i obětí domácího násilí, bylo 9 let. Jeho jméno bylo Adam.*

Narodil se do úplné rodiny. Jeho rodiče tedy uzavřeli manželství ještě před jeho narozením. Mezi rodiči sice byl větší věkový rozdíl, ale tento nebyl nikterak propastný. Společně s rodiči bydleli na malém městě v malém rodinném domě 2 + 1. Žádné další sourozence neměl.

Adamova matka byla bez zaměstnání a byla vedena v evidenci uchazečů o zaměstnání na úřadu práce. Adamův otec byl zaměstnán jako údržbář v jedné malé firmě. Finanční situace rodiny nebyla sice nejlepší, ale rozhodně se nejednalo o rodinu, která by měla neúnosné dluhy a kterou by pravidelně navštěvoval exekutor.

Adamův vývoj byl naprosto běžný. Dle sdělení praktické dětské lékařky chlapcův stav odpovídal jak po fyzické, tak po mentální stránce jeho věku. Navštěvoval mateřskou školu a následně začal navštěvovat základní školu. V minulosti u něj nebyly shledány žádné známky domácího násilí, a to do doby, než došlo v rodině ke zhoršení situace.

Na základě výpovědí matky k tomuto došlo v době, kdy matka ztratila ne svojí vinou práci, tedy asi před necelými dvěma lety od nahlášení věci Policii ČR (dále jen PČR). Manžel jí začal vytýkat, že je bez zaměstnání a že se celou dobu zdržuje jen doma a stará se jen o chlapce, kdy její péči považoval za přehnanou. Úlohu zde zřejmě sehrál i úbytek finančních prostředků, kdy však i nadále byla rodina schopna s penězi vyjít, jelikož matka se snažila přivydělávat si alespoň formou brigád. Toto však manžel nebyl ochoten příliš akceptovat.

Nejprve mezi rodiči začalo docházet k častějším hádkám, které nabývaly na intenzitě. Matka uvedla, že se nejprve snažila s manželem neřešit problémy před synem, ale později toto již nebylo možné. Chlapec na vzniklou situaci reagoval velmi citlivě. Nedokázal pochopit, proč mezi rodiči dochází ke stále častějším konfliktům. S pozdějších rozhovorů s Adamem vyšlo najevo, že měl rád oba rodiče, jak matku, tak i otce a ve vztazích k nim nedělal žádné rozdíly. Dokonce začal uvažovat tak, že důvodem hádek mezi rodiči je on sám. Asi ve třech případech došlo k tomu, že se v noci pomočil.

Situace v rodině začala dále gradovat v okamžiku, kdy otec začal konzumovat alkoholické nápoje, přestože v minulosti byl pouze „sváteční“ konzument alkoholických nápojů. Alkohol však nekonzumoval v restauračních zařízeních, ale doma. K tomuto matka uvedla, že manžel jí i nadále vytýkal, že nepracuje. Následně jí začal odmítat dávat peníze na domácnost, resp. jí poskytoval takové částky, ze kterých nebylo možné zajistit chod domácnosti.

Otec posléze začal každý víkend posílat Adama ke svým rodičům. Tou dobou se situace mezi manželi vyhrcovala tak, že hádky mezi rodiči měly dohru v podobě fyzického ataku otce vůči matce, kdy se jednalo nejprve o facky, následně pak o rány pěstí a v několika případech o kopance.

Matka k tomuto později uvedla, že se jí manžel za toto chování vždy následně omlouval a sliboval, že se situace nebude opakovat. Věc se snažil řešit i po stránce finanční, kdy matce dával více peněz než v minulosti. Sama matka k tomuto dále sdělila, že si uvědomovala, že chování jejího manžela rozhodně není správné, ale že se k ní takto nechová neustále a ke chlapci se chová pěkně a nikdy se vůči němu nechoval tak, jako vůči ní. Výše popsaná situace trvala cca $\frac{3}{4}$ roku.

K naprostému vyvrcholení ataků otce vůči matce a následně i vůči chlapci došlo v době jarních prázdnin. Ve večerních hodinách po hádce mezi rodiči došlo k tomu, že otec matku opět zbil a navíc svou fyzickou sílu obrátil i proti synovi, kterého zbil rovněž. Opakovala se i situace, že se otec za své chování následně omlouval a snažil se jej napravit po finanční i hmotné stránce.

Jak sám chlapec později uvedl, matka se mu snažila celou věc vysvětlit tím, že tatínek je má rád, ale že má hodně starostí. Své jednání matka vysvětlovala tím, že se stále snažila věřit tomu, že situace v rodině se uklidní a že manžel si uvědomí, že kromě ní napadl i jejich syna a že si ze svého chování vezme jakési ponaučení. Obávala se však i toho, že v případě, že by z manželství odešla, ocitla by se naprosto

bez prostředků a vystavila by tak nejen sebe, ale i chlapce nouzi. Navíc při poslední výše zmíněné hádce jí manžel pohrozil tím, že v případě, že od něj odejde, tak o chlapce přijde, protože jej nebude schopna materiálně zajistit.

Po skončení jarních prázdnin se Adam vrátil zpět do školy. Při hodině tělesné výchovy si však vyučující všimla, že na chlapcově těle jsou patrné známky hematomů. O tomto zjištění informovala vedení školy. Ještě téhož dne se do školy dostavila matka, která se snažila nejprve celou věc omlouvat. Následně však potvrdila, že mezi ní a jejím manželem dochází k častým hádkám, které měly bohužel i násilnou dohru. Ze strany školy bylo matce doporučeno, aby se obrátila na orgán sociálně-právní ochrany dětí s žádostí o pomoc, případně aby celou věc nahlásila na PČR. Matka jim k tomuto uvedla, že takto učiní následujícího dne.

Ještě téhož dne však v pozdních večerních hodinách došlo mezi rodiči Adama k opětovné prudké hádce, která vyvrcholila napadením matky i chlapce, kdy tomuto byla ze strany otce vražena hlava do talíře s večeří a následně mu byl o hlavu další talíř rozbit. Matce mimo fyzického útoku navíc otec pohrozil fyzickou likvidací. Zde podotýkám, že tou dobou, dle tvrzení matky, nebyl otec zřejmě pod vlivem alkoholických nápojů. Vzniklou situaci se matka rozhodla řešit tak, že jen s doklady a s nejnutnějším oblečením i s chlapcem utekli z domácnosti a matka se rozhodla celou věc oznámit PČR.

V rámci pohotovostního dosahu byli ze strany PČR vyrozuměni o případu pracovníci orgánu sociálně-právní ochrany dětí (dále jen OSPOD), kteří zajistili matce i chlapci lékařské ošetření. Při tomto byly potvrzeny známky týrání u obou jmenovaných. Následně po provedení nejnutnějších úkonů ze strany PČR transportovali sociální pracovníci matku i chlapce do zařízení pro osoby vyžadující okamžitou pomoc k tzv. utajenému pobytu. Zde jim byla poskytnuta neodkladná péče ze strany psychologů a sociálních pracovníků zařízení. Předběžný závěr v tomto případě zněl, že u obou je evidentní, že jsou osobami ohroženými domácím násilím.

Následujícího dne pokračovaly úkony ze strany pracovníků OSPOD a PČR, včetně výslechu otce. Otec celou věc vehementně popíral. Nedokázal však vysvětlit, z jakých důvodů a proč od něj manželka i se synem odešli a proč jsou na jejich tělech prokazatelné známky domácího násilí.

Vzhledem ke zjištěným okolnostem se pracovníci PČR, Služby kriminální policie a vyšetřování (dále jen SKPV) rozhodli kvalifikovat celou věc jako podezření ze spáchání trestného činu týrání svěřené osoby dle § 215 odst. 1 zákona č. 140/1961 Sb., Trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů (dále jen TZ), a podezření ze spáchání

trestného činu týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě dle § 215a odst. 1, odst. 2 písm. b) TZ.

V souvislosti s tím bylo požádáno příslušné státní zastupitelství o vydání souhlasu se zadržením Adamova otce. Tento souhlas byl následně vydán a zároveň byl ze strany státního zastupitelství podán k příslušnému soudu návrh na vzetí Adamova otce do vazby. Návrhu bylo ze strany soudu vyhověno, jelikož existovala důvodná obava, že otec se bude snažit mařit vyšetřování a dále že by mohl ve svém chování pokračovat. Proto soud rozhodl dle § 67 odst. b) a odst. c) zákona č. 141/1961 Sb., Trestní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen TR) o vzetí Adamova otce do vazby

Zde podotýkám, že dnes již poměrně často využívaný institut vykázání nebyl v té době v účinnosti, a to jak podle zákona č. 135/2006 Sb., na jehož základě se měnily některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím, a došlo tak k novelizaci zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, tak i podle zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky.

Otci bylo následně sděleno obvinění z trestného činu týrání svěřené osoby a týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě. Po provedení lékařských vyšetření a následně i znaleckého posudku z oboru zdravotnictví, bylo obvinění otce rozšířeno ještě o trestný čin ublížení na zdraví.

Jelikož byl Adamův otec vzat do vazby, nic nebránilo tomu, aby se Adam se svou matkou mohli vrátit zpět do místa bydliště. I nadále však bylo nutné s Adamem a jeho matkou spolupracovat, a to hned v několika směrech, kdy vzájemně spolupracoval OSPOD s intervenčním centrem, kam matka i s chlapcem docházeli i po návratu zpět domů. Jak u Adama, tak i u jeho matky bylo evidentní, že pomoc psychologa je v jejich případech žádoucí. Oba se k řešení vzniklé situace a jejích následků postavili velmi zodpovědně a řádně spolupracovali se všemi zainteresovanými osobami a institucemi.

V případě však nebyl proveden pouze jen znalecký posudek z oboru zdravotnictví, ale i znalecký posudek z oboru psychologie a znalecký posudek z oboru psychiatrie. Zároveň byla zkoumána věrohodnost výpovědí jednotlivých aktérů případu.

Výslech samotného Adama a následně pak i jeho matky byl proveden v intervenčním centru za přítomnosti odborných pracovníků. Závěr ve věci byl zcela jasný. Adam vykazoval jasné symptomy syndromu CAN – fyzicky a psychicky týraného dítěte. Stejně tak u Adamovy matky bylo bezpečně prokázáno, že i ona byla dlouhodobě vystavena

cílenému tlaku ze strany Adamova otce a že i ona je obětí jak fyzického, tak i psychického týrání.

Otec Adama se po celou dobu svého pobytu ve vazbě odmítal ke svému jednání doznat, a to i přesto, že důkazy shromážděné vyšetřovatelem jednoznačně svědčily v jeho neprospěch. Navíc se do celého případu začali zapojovat i rodiče Adamova otce, kteří však stáli na straně svého syna, naprosto odmítali uvěřit tomu, že by se jejich syn mohl předmětného jednání dopustit a veškerou vinu se snažili svést na Adamovu matku.

Po skončení vyšetřování byl vyšetřovací spis PČR předán příslušnému státnímu zastupitelství. Ve věci byla vypracována obžaloba, na jejímž základě příslušný okresní soud nařídil ve věci hlavní líčení. Adamův otec si prostřednictvím svého obhájce podal žádost o propuštění z vazby, tato však byla zamítnuta.

Při hlavním líčení se otec zřejmě na radu svého obhájce k věci doznal a změnil tak svou dosavadní výpověď. Za své jednání se své manželce a jejím prostřednictvím i svému synovi omluvil. Soud tyto skutečnosti vzal na vědomí a posoudil je jako polehčující okolnost, kdy ve prospěch otce hovořilo i to, že doposud nebyl v minulosti trestán.

Po zvážení všech polehčujících a přitěžujících okolností byl ve věci vyhlášen rozsudek, na jehož základě byl Adamův otec uznán vinným ve všech bodech obžaloby, tedy že se dopustil trestného činu týrání svěřené osoby dle § 215 odst. 1 TZ, trestného činu týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě dle § 215a odst. 1, odst. 2 písm. b) TZ a trestného činu ublížení na zdraví dle § 221 odst. 1 TZ. Za prokázané jednání byl otci uložen úhrnný trest odnětí svobody v délce trvání 2 let, kdy pro jeho výkon byl zařazen dle § 39a odst. 2, písm. b), odst. 3 TZ do věznice s dozorem.

Otec se po vynesení rozsudku rozhodl ponechat si lhůtu na zvážení možnosti odvolání. Zároveň si opět podal žádost o propuštění z vazby, tato však byla opětovně zamítnuta. V řádné lhůtě si otec následně podal odvolání proti rozsudku ke Krajskému soudu v Brně. Ten však jeho odvolání zamítl jako nedůvodné dle § 256 TŘ.

Po nabytí právní moci rozsudku, na jehož základě byl otec odsouzen k výkonu trestu odnětí svobody, podal státní zástupce k opatrovnickému oddělení příslušného okresního soudu návrh na zbavení rodičovské zodpovědnosti, a to dle § 44 odst. 1, odst. 3, odst. 4 zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů.

Ve věci bylo nařízeno jednání, kdy o vyjádření byl požádán i OSPOD. Jeho stanovisko bylo s ohledem na aspekty případu souhlasné s návrhem státního zastupitelství. Po provedeném dokazování tedy soud ve věci rozhodl tak, že návrh státního

zastupitelství shledal důvodným. Rozsudkem okresního soudu byl tedy Adamův otec zbaven rodičovské zodpovědnosti, a to v souladu s ustanovením § 44 odst. 1, odst. 3, odst. 4 zákona č. 94/1963 Sb.

Návrh si k okresnímu soudu podala rovněž Adamova matka, kdy se jednalo o návrh na svěřeni Adama do její péče. S ohledem na celkovou situaci soud návrhu matky bez sebemenších námitek vyhověl. Následně si matka podala k soudu návrh na rozvod manželství.

Po skončení celého případu se Adam se svou matkou i nadále zdržovali v místě bydliště. Adamově matce se podařilo zajistit si i zaměstnání, takže došlo ke zlepšení finanční situace rodiny. Adam sice navštěvoval psychologa i nadále, jednalo se však spíše o určitou formu prevence.

Negativně však začali opět působit rodiče ze strany otce, kteří matku obviňovali z toho, že jejich syna „dostala do vězení“. Tato situace se pochopitelně podepsala i na vztazích Adama k prarodičům, kdy tyto pod vlivem neustálých výčitek výrazně „ochladly“. Adamově matce se následně naskytla možnost lepšího zaměstnání, ale v jiném městě. *Zřejmě i pod vlivem špatných vztahů s Adamovými prarodiči se matka rozhodla nabídku využít a společně s Adamem se odstěhovali z místa trvalého bydliště.*

5.2 Případ Barbora

Druhá kazuistika popisuje *případ dívky Barbory, která se nestala svědkem domácího násilí, ale přímo jeho obětí, a to v době, kdy jí bylo 11 let. V tomto případě se jednalo o sexuální a psychickou formu domácího násilí.*

Barbora, se stejně jako v předchozím případě Adam, narodila do úplné rodiny. Přesto se svým způsobem jednalo o rodinu, která se vymykala z běžných představ o běžné rodině. Oba rodiče byli totiž výrazně zdravotně postižení.

Otec Barbory trpěl od narození 85% ztrátou sluchu, dokázal odezírat a zčásti verbálně komunikovat. Ovládal pochopitelně i znakovou řeč. Matka Barbory trpěla od narození 100% ztrátou sluchu, dokázala sice odezírat, ale dorozumívala se pouze znakovou řečí a verbální komunikace nebyla schopna. Barbora se tedy narodila do prostředí, které nebylo zcela srovnatelné s prostředím, ve kterém dnes děti běžně žijí. Zdravotní postižení rodičů však nebylo dědičné. V případě Barbory se tak jednalo o zcela zdravé dítě. Stejně tak tomu bylo u Barbořiny sestry, která byla o 6 let mladší.

Obě dívky společně s rodiči žily v bytě 2 + KK. Jak matce, tak i otcovi byl přiznán plný invalidní důchod a byli tedy poživateli dávek tohoto typu důchodu. Matka si dále brigádně přivydělávala jako uklízečka v nemocnici. Po finanční a majetkové stránce se jednalo o běžně zabezpečenou rodinu.

Jak je již výše uvedeno, vývoj Barbory se, dle sdělení dětské lékařky, jevil jako naprosto běžný po všech stránkách, tedy jak po stránce fyzické, tak po stránce mentální, a to i přes zdravotní postižení rodičů. Vzhledem k této skutečnosti Barbora již v poměrně útlém věku dokázala s rodiči komunikovat prostřednictvím znakové řeči.

Po předškolní přípravě v mateřské škole nastoupila na základní školu. Po celou dobu se jednalo o inteligentní žákyni, dosahovala výborných studijních výsledků. Stejně tak její chování bylo naprosto vzorné. V kolektivu spolužáků byla velmi oblíbená. Nic nenasvědčovalo tomu, že by v její rodině mělo být cokoli v nepořádku.

Na to, že v případě Barbořiny rodiny není všechno zcela v pořádku, upozornili v tomto případě sousedé z domu, kde rodina bydlela. Stalo se tak v době, kdy médii byla velmi intenzivně probírána „kauza KURČIM“, tedy případ sourozenců Ondřeje a Jakuba Mauerových.

Zde bych se pozastavil právě nad vlivem médií. Díky nim si zřejmě lidé začínají všimnout více svého okolí a toho, co se kolem nich děje. Nejedná se o jev neobvyklý. Většinou

k tomuto dochází v době, kdy se právě v televizi, v tisku, na internetu, objeví případ, který tzv. „otřásá veřejným míněním“. Postupem času, jak se daná kauza z médií vytrácí, si lidé svého okolí všímají opět méně. Pochopitelně do té doby, než se objeví nějaký další obdobný případ. Pro případ Barbory tedy měla právě ona výše zmíněná „všímavost okolí“ zásadní význam.

První, iniciační úlohu, v tomto případě sehrálo oznámení sousedky, paní N., která bydlela ve stejném domě jako Barbora se svými rodiči a sestrou. Tato paní se dostavila na obvodní oddělení Policie ČR (dále jen PČR) s tím, že se jí jeví podezřelé chování Barbořina otce. Všimla si totiž toho, že tento muž brává svou starší dceru s sebou do sklepa. Na tomto by se nezdálo být nic až tak neobvyklého. Zvláštní však bylo to, že vždy, když se tak stalo, ozývala se z těchto prostor reprodukováná hudba, která však hrála velmi nahlas.

Neobvyklé se také jevílo to, jak měla rodina sklep zabezpečený. Oproti ostatním sklepním prostorám byl vybaven bezpečnostním zámkem, namísto běžného zámku, a okno, které do sklepa vedlo, bylo zatemněné. Paní N. dále uvedla, že Barbora s otcem do sklepa chodila pouze tehdy, když její matka nebyla doma.

Rozhodujícím incidentem, po kterém se rozhodla na podezřelé okolnosti upozornit PČR, bylo, že ze sklepa viděla utíkat Barboru, která působila velmi rozrušeným dojmem a při tomto plakala. Následně se od další sousedky, paní B., dozvěděla, že i ona byla v minulosti svědkem takové situace. Jak paní N. do protokolu PČR uvedla, rozhodně nechtěla někoho svým jednáním obvinít. Měla však obavu z toho, co se v Barbořině rodině děje. Proto se rozhodla celou věc na PČR oznámit.

Ze strany PČR tedy byly zahájeny patřičné úkony, kdy v první fázi byly zjišťovány informace o rodině. Vyžádána byla mimo jiné i zpráva orgánu sociálně-právní ochrany dětí (dále jen OSPOD), konkrétně zda se jeho pracovníci někdy s rodinou v minulosti setkali. Rodina však v evidenci OSPOD nebyla, jelikož pro toto nebyly důvody. Zprávu podal i městský úřad, v jehož obvodu rodina žila. Z této zprávy však rovněž nevyplývaly žádné skutečnosti, které by nasvědčovaly něčemu neobvyklému. Rodina se navenek nijak negativně neprojevovala, k žádnému z jejích členů nebylo žádných připomínek.

Ze strany pracovníků PČR, Služby kriminální policie a vyšetřování (dále jen SKPV) byla opakovaně vyslechnuta paní N. a zároveň i paní B. Z její výpovědi vyšlo najevo, že i ona se skutečně setkala s tím, že viděla uplakanou Barboru utíkat ze sklepa. Poukázala i na to, že v poslední době se změnilo i chování Barbory vůči otcí.

Ta se k němu chovala odtažitě oproti minulosti. Podle paní B., byla Barbora v poslední době i více tzv. uzavřená do sebe a častěji se stranila ostatních dětí.

Během shromažďování jednotlivých důkazů se PČR podařilo operativní cestou zajistit i záznam, ze kterého bylo patrné, že chování otce vůči Barboře naplňuje znaky trestněprávní. V daném případě se jednalo o podezření ze spáchání trestného činu pohlavního zneužívání dle § 242 odst. 1, odst. 2 zákona č. 140/1961 Sb., Trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů (dále jen TZ), a o podezření ze spáchání trestného činu ohrožování výchovy mládeže dle § 217 odst. 1, písm. a), odst. 3 písm. b) TZ.

Z pořízeného videozáznamu bylo jednoznačně zjištěno, že v onom sklepním prostoru došlo mimo jiné k tomu, že otec z Barbory svlékal části oblečení, následně ji hladil po břiše a vnitřní straně stehů, dotýkal se na prsou a genitáliích. Při tomto navíc on sám masturboval. Celá situace končila tím, že Barbora po chvíli ze sklepa utekla.

Po vyhodnocení tohoto důkazu a na základě dalších zjištěných skutečností rozhodlo příslušné státní zastupitelství o zadržení Barbořina otce. Při prvním výslechu pracovníky SKPV tento muž popíral, že by se na své dceři mohl dopouštět jakéhokoliv protiprávního jednání. Uváděl, že dcera s ním do sklepa chodila dobrovolně, pomáhala mu zde v jeho zálibě, kterou bylo modelářství. Zajímavé bylo jeho odůvodnění skutečnosti, že z jejich sklepa hrála výše zmíněná hlasitá hudba. Toto otec zdůvodňoval tím, že hudbu si pouštěl nahlas, jelikož sám je prakticky neslyšící.

Následně podal státní zástupce návrh na jeho vzetí do vazby. Stejně jako ve většině jiných případů bylo ze strany soudu návrhu státního zastupitelství vyhověno, jelikož i zde existovala důvodná obava, že otec se bude snažit mařit vyšetřování a dále že by mohl ve svém chování pokračovat dle § 67 odst. b), odst. c) zákona č. 141/1961, Trestní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen TR). Zároveň bylo otcovi sděleno obvinění z trestného činu pohlavního zneužívání a trestného činu ohrožování výchovy mládeže.

Zásadní vliv na celý případ však mělo podané vysvětlení a následně výslech samotné Barbory, který se uskutečnil za přítomnosti psychologa. Barbora v obou těchto případech úměrně svému věku potvrdila, že otec se na ní jednání zachyceného na videozáznamu skutečně dopouštěl, a to ve čtyřech případech. V jednotlivých případech však byla intenzita jednání různá. V prvních dvou případech ji otec hladil pouze na břichu a na nohou, a to zčásti přes oblečení. V dalších dvou případech však z ní již oblečení svlékal a dotýkal se jí, mimo jiné, i na prsou a na genitáliích. Posledním případem,

kdy se takového jednání otec dopustil, mělo být podle Barbory právě ono zachycené na videozáznamu PČR.

Barbora dále uvedla, že otec se k ní takto choval jen v době, když matka nebyla doma a byla většinou v práci, nebo někde s mladší sestrou. S otcem do sklepa chodila proto, že tento jí nejprve sliboval, že mu bude pomáhat stavět modely. Později ji s sebou do sklepa bral s tím, že doma sama zůstat nemůže. Chování otce se Barboře nelíbilo, a proto mu řekla, ať s tímto přestane.

Otec takto následně učinil, nestalo se, že by Barboru jakkoliv násilně držel. Následně své jednání zdůvodňoval a omlouval tím, že „jí má moc rád“ a že jí to takto dává najevo. Když se však jednání otce opakovalo a tento se jí dotýkal i na nahém těle, Barbora mu dle svých slov pohrozila, že celou věc řekne matce. Otec na toto údajně reagoval tak, že s popsáním jednáním sice přestal, Barboře však řekl, že matka jí to stejně neuvěří. Následně jí navíc začal vyhrožovat tím, že pokud o tom, co se mezi nimi děje, řekne někomu jinému, tak jeho sice „zavrou“, ale matka se o ni a o mladší sestru nebude schopna starat. Obě dívky tak skončí samotné v dětském domově. K chování otce dále uvedla, že tento jí však nikdy nedržel násilím, ani nevyhrožoval fyzickou újmou.

Z jednotlivých výpovědí Barbory, jakož i z provedeného psychologického vyšetření a následně znaleckého posudku z odvětví psychiatrie a psychologie, vyšlo najevo, že právě hrozba toho, že by mohla společně s mladší sestrou skončit v dětském domově, sehrála roli při tom, že se o svém jednání nikomu nezmínila. Mezi sestrami byl snad i s ohledem na zdravotní handicap rodičů velmi silný citový vztah a Barbora se navíc snažila svou mladší sestru „ochraňovat“.

Velkou obavu měla i z toho, že by se otec mohl tak, jako se chová k ní, začít chovat i k mladší sestře. To, že o celé věci si mohla s někým promluvit a že se mohla svěřit se svými obavami a nepříjemnými zážitky, pro ni bylo jednoznačnou úlevou. Věrohodnost jejích tvrzení byla naprosto prokázána. Ze závěru znaleckých posudků bylo naprosto evidentní, že v případě Barbory se jednalo o dítě, u kterého se projevovaly symptomy týraného a zneužívaného dítěte, a to syndrom CAN – sexuálně zneužívaného dítěte.

Provedeny byly rovněž výsledky a psychologické vyšetření Barbořiny mladší sestry a výsledky matky. Výsledky, jakož i psychologické vyšetření mladší sestry byly samozřejmě vedeny s ohledem na její nízký věk a tomuto odpovídající stupeň mentální vyspělosti. Zároveň bylo zkoumáno, zda se otec podobného jednání, kterého se dopouštěl na Barboře, nedopouštěl i na své mladší dceři. Naštěstí bylo zjištěno, že mladší dcera

takovému chování vystavena nebyla a nic nenasvědčovalo tomu, že by o jednání otce cokoliv věděla.

Velmi specifický byl i výslech matky, který byl tlumočen do znakové řeči. Soudem stanovená tlumočnice do znakové řeči totiž poukazovala na to, že některé obraty, které se v běžné mluvené řeči užívají, znaková řeč nezná. Proto ani matka některým dotazům při výslechu nerozuměla, resp. nedokázala porozumět. Z výslechu matky však bylo zjištěno, že o chování svého manžela nevěděla. Dcera se jí o žádných incidentech ze strany otce nezmínila. V poslední době sice pozorovala, že starší dcera se k otci chová poněkud zdrženlivěji a že se uzavírá více do sebe. Její chování si však zdůvodňovala tím, že se Barbora pravděpodobně začíná dostávat do puberty.

Opakovaně byl rovněž proveden výslech otce. Ten se během svého pobytu ve vazbě rozhodl několikrát změnit výpověď, kdy mimo jiné se snažil zdůvodňovat své chování i tím, že dceři „vysvětloval“ učivo z učebnice přírodopisu.

Ve věci byly provedeny rovněž znalecké posudky k osobě otce, a to z odvětví psychologie, psychiatrie a sexuologie. Na základě těchto znaleckých posudků byla v případě Barbořina otce zjištěna porucha sexuální preference typu heterosexuální pedofilie.

Následně byl po skončení vyšetřování spis PČR předán příslušnému státnímu zastupitelství. Ve věci byla vypracována obžaloba, na jejímž základě příslušný okresní soud nařídil ve věci hlavní líčení. Stejně jako v předchozím případě si i Barbořin otec podal několikrát žádost o propuštění z vazby. Všechny tyto žádosti byly zamítnuty.

Při hlavním líčení se otec Barbory nejprve snažil opět své jednání zdůvodnit a omlouvat výše zmíněným „vysvětlováním učiva“, pod tíhou důkazů se však následně ke svému jednání doznal a projevil nad ním lítost. Soud následně posoudil všechny přitěžující i polehčující okolnosti. Ve prospěch otce hovořilo i to, že se jednalo o osobu, která nebyla v minulosti trestána a vedla řádný způsob života.

Ve věci byl následně vyhlášen rozsudek, na jehož základě byl Barbořin otec uznán vinným ve všech bodech obžaloby, tedy že se dopustil trestného činu pohlavního zneužívání dle § 242 odst. 1, odst. 2 TZ a trestného činu ohrožování výchovy mládeže dle § 217 odst. 1, písm. a), odst. 3 písm. b) TZ. Za toto jednání mu byl uložen úhrnný trest odnětí svobody v délce trvání 3 let, kdy pro jeho výkon byl podle § 39a odst. 2, písm. b), odst. 3 TZ, zařazen do věznice s dozorem. Dále bylo otci uloženo podle § 72 odst. 2 písm. a) TZ sexuologické ochranné léčení v ambulantní formě.

Zároveň bylo v tomto případě rozhodnuto o náhradě škody ve prospěch poškozené Barbory. Zástupce OSPOD se totiž ve věci připojil s návrhem na náhradu škody, kterou by, v případě jejího přiznání a v případě, že by byla obsažena v odsuzující části rozsudku, byl otec povinen své dceři uhradit.

V daném případě byla nárokována částka ve výši 60.000 Kč. Zde bylo vycházeno jednak ze závěrů znaleckého posudku z oboru psychiatrie a dále z ustanovení § 7 odst. 2 Vyhlášky č. 440/2001 Sb. Nárokováná částka byla přiznána v plném rozsahu. Zde podotýkám, že se jednalo o věc poněkud neobvyklou, jelikož finanční odškodnění za psychickou újmu nebývá příliš často nárokováno a zároveň ani přiznáváno.

Otec se po vynesení rozsudku rozhodl ponechat si lhůtu na zvážení možnosti odvolání. Následně takto prostřednictvím své právní zástupkyně učinil a podal tak odvolání proti rozsudku ke Krajskému soudu v Brně. Ten však jeho odvolání zamítl jako nedůvodné dle § 256 TŘ.

V mezidobí si k okresnímu soudu podala Barbořina matka návrh na svěření svých dcer do péče. S ohledem na všechny skutečnosti soud jejímu návrhu vyhověl. Následně si matka podala návrh na rozvod manželství.

Po nabytí právní moci rozsudku ve věci trestní podal státní zástupce k opatrovnickému oddělení příslušného okresního soudu návrh na zbavení rodičovské zodpovědnosti, a to dle § 44 odst. 1, odst. 3, odst. 4 zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů.

Ve věci bylo nařízeno jednání, kdy o vyjádření byl požádán i OSPOD. Stanovisko orgánu sociálně-právní ochrany dětí bylo s ohledem na aspekty případu souhlasné s návrhem státního zastupitelství. Po provedeném dokazování tedy soud ve věci rozhodl tak, že návrh státního zastupitelství shledal důvodným. Rozsudkem okresního soudu byl Barbořin otec zbaven rodičovské zodpovědnosti, a to v souladu s ustanovením § 44 odst. 1, odst. 3, odst. 4 zákona č. 94/1963 Sb.

Barbora se společně se svou matkou i mladší sestrou i nadále zdržují v místě bydliště. Matka se o obě dcery zvládá starat. Barbora sice navštěvovala psychologa i po skončení vyšetřování, ale intervaly mezi jednotlivými návštěvami u něj se postupně prodlužovaly a v současné době již k psychologovi nedochází.

Nyní je Barbora žákyní 6. ročníku základní školy. Stále patří mezi nejlepší žáky třídy, a to jak po stránce prospěchu, tak i po stránce chování.

5.3 Případ Chadim

Třetí a poslední případová studie této práce se týká *případu chlapce jménem Chadim, který se stal obětí domácího násilí. V jeho případě se jednalo o fyzickou formu násilí.* Na samém úvodu nutno podotknout, že i zde se jedná o velmi specifický případ, jelikož chlapec je občanem cizího státu, který se nachází v oblasti Blízkého východu. Jak Chadim, tak i jeho rodina mají oprávnění k dlouhodobému pobytu na území České republiky. V době, kdy se celá věc udála, mu bylo 14 let.

Chadim žil společně se svými rodiči, starší sestrou a dvěma mladšími bratry v rodinném domě v malé obci. V době, kdy se celá věc udála, zde bydleli poměrně krátkou dobu, jelikož se přistěhovali z Prahy. Chadimův otec byl zaměstnán ve směnárně, matka byla v domácnosti. Všechny děti, včetně Chadima, navštěvovaly základní školu a patřily k velmi dobrým až výborným žákům. Co se týče materiálního zabezpečení rodiny a její finanční situace, tak rodina byla a je i nadále podporována ze strany matčina bratra, který má velmi dobré příjmy z podnikatelské činnosti.

Pokud bychom se zaměřili na komunikační schopnosti, konkrétně jazykovou vybavenost Chadima a všech členů jeho rodiny, tak všechny děti uměly velmi dobře česky a dokázaly se naprosto bez jakýchkoliv problémů domluvit. Stejně tak dobrá byla i jejich znalosti angličtiny. O něco horší byly komunikační schopnosti otce, který sice češtinu ovládal, ne však tak dobře, jako jeho děti. Jeho znalost angličtiny však byla rovněž na velmi dobré úrovni. Z celé rodiny nejhůře rozuměla matka, které většinu věcí bylo nutné tlumočit. Ovládala totiž pouze jejich rodný jazyk.

Co se týče Chadimova celkového vývoje, tak tuto otázku lze velmi těžko hodnotit, a to s ohledem na určité odlišnosti prostředí, ve kterém vyrůstal. Zde lze vycházet pouze z tvrzení rodičů, kteří uvedli, že se jedná o živějšího chlapce. Po zdravotní a mentální stránce jeho vývoj odpovídal jeho věku. Pokud se týče jeho chování ve škole, tak Chadim byl sice hodnocen jako žák hyperaktivní, ne však natolik, aby jeho chování nebylo možné ve výuce korigovat běžným způsobem. Většinou v jeho případě stačila domluva, případně poznámka do žákovské knížky. Navíc spolupráce rodičů se školou byla hodnocena jako příkladná. K určitému zhoršení došlo až po uzavření celého případu. Celý případ domácího násilí se začal odvíjet na základě oznámení samotného Chadima, který se dostavil na obvodní oddělení Policie ČR (dále jen PČR) a sám se tak stal oznamovatelem. Do protokolu uvedl, že jej rodiče nepřiměřeně trestají. Jednalo se mimo

jiné o bití gumovou hadicí a přivazování k posteli provazem za ruce a nohy. Dle jeho slov ostatní sourozence takto rodiče netrestali. Stávalo se tak pouze v případě, kdy něco provedli. Nejednalo se však o takové tresty, jaké uplatňovali rodiče na něm. Dále uvedl, že naposledy jej rodiče, konkrétně otec, zbil předešlého dne, a to právě za poznámku v žákovské knížce. To, že se jeho tvrzení zakládá na pravdě, bylo ověřeno i jeho předběžnou prohlídkou, kdy na chlapcových zádech byly zjevné hematomy a rovněž na jeho rukou a nohou byly známky po užití provazu.

S ohledem na závažnost případu byli po zjištění informací vyrozuměni pracovníci Služby kriminální policie a vyšetřování (dále jen SKPV) a zároveň i státní zástupce v rámci pohotovostního dosahu. Vyrozuměni byli i pracovníci orgánu sociálně-právní ochrany dětí (dále jen OSPOD), kdy jeden z nich se zúčastnil již ve fázi, kdy Chadim podával oznámení do protokolu PČR.

Chadim byl tedy opětovně vyslechnut za přítomnosti státního zástupce a pracovníka OSPOD, kdy si i nadále trval na původní verzi. Státní zástupce rozhodl, že je nezbytné ve věci vyslechnout i ostatní členy rodiny, a to bez zbytečného prodlení. Na obvodní oddělení PČR tedy byli předvedeni i ostatní Chadimovi sourozenci, a to v doprovodu matky. Otec se dostavil dobrovolně později, při svém příjezdu ze zaměstnání.

Chlapcovi sourozenci nezávisle na sobě při výsleších potvrdili, že oba rodiče skutečně jejich bratra takto trestali, a to za jeho chování, kdy jej údajně nebylo možné zvládnout jiným způsobem. Dodali, že jejich bratr Chadim má doma největší problémy s chováním. Výslech matky byl v první fázi komplikovaný, a to zejména pro jazykovou bariéru. Matka přesto potvrdila, že syna jak ona, tak i její manžel trestali, nepřiměřenost těchto trestů však nepřipouštěla. Výslechem otce bylo potvrzeno, že skutečně Chadima byli oba rodiče nuceni trestat, avšak popíral, že by jej trestali Chadimem uvedeným způsobem a stejně tak, že by jej tak trestali často.

V zájmu ověření znaků nepřiměřeného trestání byl jak Chadim, tak i jeho sourozenci podrobeni lékařské prohlídce. Při této byly známky nepřiměřeného trestání Chadima potvrzeny, a to jak stran hematomů na zádech, tak i stran známek přivazování na rukou a nohou. U ostatních sourozenců nebyly známky nepřiměřeného trestání zjištěny.

S ohledem na všechny zjištěné okolnosti byla celá věc kvalifikována jako podezření ze spáchání trestného činu týrání svěřené osoby dle § 215 odst. 1, odst. 2 písm. a) zákona č. 140/1961 Sb., Trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů (dále jen TZ), a to ve formě spolupachatelství dle § 9 odst. 2 TZ. Podezřelými se tak stali jak Chadimův otec, tak i Chadimova matka. Státní zástupce vydal souhlas se zadržením obou rodičů

a následně podal návrh na jejich vzetí do vazby. Tomuto návrhu bylo ze strany soudu vyhověno, jelikož i zde existovala důvodná obava, že se rodiče budou snažit mařit vyšetřování a že by dále mohli pokračovat ve svém chování. Soud tedy rozhodl, podle § 67 odst. b) a odst. c) zákona č. 141/1961 Sb., Trestní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen TR), o vzetí Chadimových rodičů do vazby.

V jasný neprospěch rodičů svědčilo i prohlášení Chadimova otce, který při rozhodování o tomto úkonu před soudem prohlásil, že jejich syn zostudil a pošpinil svým jednáním rodinu a že podle jejich práva musí za toto zemřít. Lze jen velmi těžko odhadnout, jestli si Chadimův otec uvědomoval následky svého prohlášení a zejména pak to, jak na toto bude nahlížet soud při svém dalším rozhodování.

V tomto případě bylo rovněž nutné zabezpečit i Chadima a jeho sourozence. Jelikož nebyli zjištěni žádní jiní příbuzní či jiné osoby, které by byly schopny tuto akutní situaci zajistit, byly všechny děti předány do péče zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc. Situace však byla o to komplikovanější, že v tomto zařízení nemohly s ohledem na naši legislativu zůstat.

Důvodem bylo, že jediným zařízením vhodným pro děti cizí národnosti, je Zařízení pro děti-cizince, diagnostický ústav, dětský domov se školou, výchovný ústav, středisko výchovné péče, základní škola a praktická škola se sídlem v Praze (dále jen ZDC).

Příslušný OSPOD tedy podal k opatrovnickému oddělení místně příslušného soudu Návrh na nařízení předběžného opatření dle § 76a zákona č. 99/1963 Sb., Občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen OSŘ). Návrhu bylo vyhověno a usnesením soudu bylo nařízeno předběžné opatření, na jehož základě byl Chadim i se svými sourozenci svěřen do péče ZDC.

Oproti předchozím dvěma případovým studiím se však celý případ začal vyvíjet naprosto odlišným směrem. V průběhu dokazování došlo ke změně výpovědí všech zúčastněných, které měly na celý případ zásadní vliv. Jak matka, tak i otec jednoznačně popřeli, že by vůči svému synovi používali jakýchkoliv nepřiměřených metod trestání.

Chadimovi sourozenci oproti své předchozí výpovědi uvedli, že rodiče Chadima rozhodně netýrali ani jej nepřivazovali k posteli. K tomuto jednání se následně přiznala Chadimova starší sestra. Uvedla však, že se takto stalo pouze v jednom případě.

Sám Chadim následně vypověděl, že si všechno vymyslel. Jako důvod uvedl své neshody s rodiči. I přestože byl u něj proveden znalecký posudek z oboru psychologie a syndrom CAN nebyl zcela vyvrácen, závěr vyšetřování v tomto případě nebyl jednoznačný.

V mezidobí navíc byli oba rodiče z vazby propuštěni. V případě matky pominuly její důvody a v případě otce tento poskytl peněžitou záruku. Za řádné chování obou rodičů se zaručila mimo jiné i osoba s vysokým postavením v místní palestinské komunitě, kterou lze označit za jakéhosi duchovního. S ohledem na změněné výpovědi a veškeré další zjištěné skutečnosti se státní zástupce rozhodl o zastavení trestního stíhání dle § 172 odst. 1 TR, tedy ještě v přípravném řízení.

Co vedlo ke změně názoru Chadima i jeho sourozenců lze jen těžko odhadnout. Vliv na toto měl zřejmě i jejich pobyt v ZDC, kdy jim však byl umožněn kontakt s jejich vzdálenějšími příbuznými a příslušníky palestinské komunity. V každém případě měly tyto okolnosti zásadní vliv na celý případ.

Vzhledem k tomu, že i propuštění rodičů z vazby a následně i po zastavení trestního stíhání, se Chadim i jeho sourozenci nadále nacházeli v ZDC, bylo nutné rozhodnout o jejich dalším pobytu v tomto zařízení, případně návratu zpět do rodinného prostředí.

Ve věci tedy bylo nařízeno jednání před místně příslušným soudem. Při tomto jednání byli vyslechnuti jak rodiče, tak všechny jejich děti. Jednoznačným přáním všech, tedy včetně Chadima, bylo, aby opět mohli žít všichni společně jako rodina. Soud tedy ve věci rozhodl tak, že nad výchovou Chadima a jeho sourozenců stanovil dohled, a to podle § 43 odst. 1 písm. b) zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů (dále jen zákon o rodině). Výkonem dohledu byl pověřen OSPOD za součinnosti školy, obecního úřadu v místě bydliště rodiny a praktického lékaře pro děti a dorost.

S ohledem na povahu případu byla ze strany OSPOD věnována rodině zvýšená pozornost a dohled byl prováděn nad rámec zákonem stanovené lhůty. Po dobu asi 1 roku nebyly u rodiny zjištěny žádné problémy. Rodina řádně spolupracovala s OSPOD. K chování rodiny z místa bydliště nebylo žádných připomínek, praktická lékařka pro děti a dorost rovněž neměla k péči rodičů žádných připomínek. Při kontrolách nebyly zjištěny následky nepřiměřeného trestání či týrání. I ze strany školy nebylo nejprve žádných připomínek. Všechny děti i nadále patřily mezi velmi dobré žáky.

Posléze však škola začala upozorňovat na Chadimovo nevhodné chování, a to zejména vůči spolužákům. Výjimkou nebyly ani fyzické střety, kdy jejich intenzita měla narůstající tendenci. Chadimovým chováním se tedy začal opět zabývat OSPOD, konkrétně kurátor pro mládež. Po dohodě s rodiči i se samotným Chadimem byl tento odeslán do střediska výchovné péče (dále jen SVP).

Do tohoto zařízení začal Chadim pravidelně docházet v doprovodu matky i otce. Ze strany SVP byla celková spolupráce hodnocena jako velmi dobrá. Vše nasvědčovalo tomu, že dojde ke zlepšení a stabilizace situace.

K rapidní změně však došlo v průběhu letních prázdnin. Chadim se totiž ve dvou případech pokusil o útěk z domova. Při prvním útěku byl hlídkou PČR zadržen ještě téhož dne v blízkosti dálnice D1 ve směru na Prahu. Tuto situaci se rodiče snažili řešit ve spolupráci s pracovníky SVP. Jako důvod svého počínání Chadim uvedl, že chtěl za svými příbuznými do Prahy. To, že nejednal správně, si dle svých uvědomoval a přislíbil, že se nic takového již nebude opakovat.

Svůj slib však Chadim nedodržel. Dalšího útěku z domova se totiž dopustil necelý měsíc po prvním útěku z domova. Při tomto útěku navíc odcizil z domu svých rodičů finanční hotovost v hodnotě 36.000 Kč, kdy se jednalo nejen o českou měnu, ale i o měny cizí. Stejně jako v předešlém případě byl zadržen hlídkou PČR, tentokrát však v Praze, a to třetí den, kdy byl na útěku.

O případu byli vyrozuměni i pracovníci OSPOD, za jejichž přítomnosti měl být Chadim předán do zpět do péče rodičů. Chadim však naprosto odmítl se zpět ke své rodině vrátit. Jako důvod uvedl, že se v rodině necítí dobře a nechce již žít spolu s ostatními. Své rozhodnutí označil jako trvalé. V případě, že by se měl vrátit zpět do rodiny, hrozil tím, že opět uteče. Finanční hotovost, kterou rodičům odcizil, z větší části utratil. Za co, však odmítl uvést.

Chadimovi rodiče zaujali k chování svého syna stanovisko takové, že jej nejsou schopni zvládnout a nejsou schopni zaručit, že se další útoky nebudou opakovat. K Chadimovu jednání jak s rodiči, tak i před pracovníky PČR a OSPOD nutno podotknout, že tento se projevoval poměrně agresivně. I přestože mu byla ze strany pracovníků OSPOD nabídnuta možnost, aby si celou věc rozmyslel, toto odmítl.

Byl proto opět umístěn do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, kde mu byla poskytnuta mimo jiné i pomoc psychologa. Chadim si však i po opakovaných pohovorech s ním trval na svém rozhodnutí a domů se vrátit odmítal. Vzhledem k předchozím aspektům případu byly dotazy směřovány i na to, zda pravým důvodem není opět nepřiměřené trestání ze strany rodičů. Toto se však nepotvrdilo. Stejně tak nebyly na Chadimově těle zjištěny žádné známky nepřiměřeného trestání.

Na základě vyjádření psychologa zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc byla obava, že v případě opětovného návratu do rodinného prostředí se Chadim dopustí dalších útěků, shledána důvodnou. Ze strany OSPOD bylo tedy jako prozatímně

nejvhodnější řešení zvoleno jeho umístění do ZDC. Příslušný OSPOD tedy opět podal návrh na nařízení předběžného opatření dle § 76a OSŘ. Soud se stanoviskem OSPOD souhlasil, návrh shledal jako důvodný a vyhověl mu. Na základě usnesení soudu byl Chadim předán opět do péče ZDC.

Chadimovy výchovné problémy se však opakovaly i v tomto zařízení, kdy poměrně často napadal mladší klienty zařízení. Bylo proto u něj rozhodnuto mimo jiné i o provedení psychiatrického vyšetření. Na základě tohoto vyšetření u něj byla diagnostikována emočně nestabilní porucha osobnosti – typ impulzivní, kdy v jeho případě byla tato řešena uložením medikamentózní léčby.

V současné době je Chadimovi 16 let. I nadále se nachází v ZDC a před soudem probíhá řízení o nařízení ústavní výchovy podle § 46 zákona o rodině. Na svém stanovisku doposud nic nezměnil, nadále se ke své rodině vrátit nechce. Jako důvod svého rozhodnutí uvádí, že se k rodině již nemůže vrátit. Kontakt s rodinou udržuje pouze ve formě emailů a občasných telefonátů.

V několika málo případech využil možnosti návštěvy u svého strýce, bratra matky, který rovněž žije se svou rodinou v Praze. *Nad svou budoucností Chadim dle svých slov nijak uvažovat nechce. Ví pouze to, že po dosažení zletilosti chce Českou republiku opustit.*

5.4 Zhodnocení případových studií

Na jednotlivých popsaných případových studiích, obsažených v této práci, bylo poukazováno na to, jak se může domácí násilí vůči dětem projevit, ať jsou tyto v pozici oběti či „pouhého“ svědka, jaké jsou jeho následky, ale také to, jaké jsou postihy pro případné agresory, resp. pachatele. Cílem tohoto srovnání bylo prokázat tu skutečnost, že případy domácího násilí, jsou v některých ohledech vždy stejné a přitom pokaždé jiné.

Relativně stejný je postih agresora po stránce trestně-právní, pokud k tomuto samozřejmě dojde. Tento je pochopitelně dán stávající právní úpravou tohoto problému. Stejně je i to, že ve všech případech figurují děti. Rozlišné je však prostředí, ve kterém k tomuto sociálně patologickému jevu docházelo a okolnosti, za kterých k němu docházelo.

Právě ony okolnosti sehrály důležitou roli pro rozlišení toho, o jaký druh či formu domácího násilí, se jednalo. Svou úlohu pochopitelně sehrál i určitý sociální statut rodiny, a to nejen po stránce ekonomické, ale i po stránce medicínské či po stránce národnostní, jak bylo demonstrováno.

Co však všechny tři kazuistiky spojuje, je ta zásadní skutečnost, že se jedná o případy odhalené a prokazané. Jednalo se tak o případy, kdy se pachatelům podařilo v jejich protiprávním jednání zamezit a obětem tak byla poskytnuta náležitá ochrana před takovýmto chováním.

ZÁVĚR

Je bez jakékoliv diskuze, že domácí násilí je problémem závažným, jemuž je věnována zasloužená pozornost a přístup. Nelze pochopitelně spoléhat na to, že výsledek řešení tohoto problému se dostaví v relativně krátkém čase. Stejně jako u všech závažných a zásadních problémů, je nutné se tímto zabývat dlouhodobě. V případě domácího násilí je podstatné uvažovat spíše v rovině snižování počtu jednotlivých případů, ať již jsou jejich oběťmi ženy, děti, senioři nebo zdravotně postižení. S možností naprosté eliminace tohoto jevu bohužel kalkulovat příliš nemůžeme.

Za krok správným směrem lze považovat dobrou informovanost veřejnosti o tomto problému. Oběti domácího násilí obecně často váhají s oznámením svého problému, a to ať již Policii ČR, tak i různým pomáhajícím organizacím a institucím. Nadále by tedy společnost měla být informována o této problematice. Ne však pouze ve formě televizního zpravodajství komerčních televizních stanic, přestože vliv na informovanost společnosti tato zpravodajství vzhledem ke své sledovanosti rozhodně mají.

Svou důležitost v případě trestně-právní otázky domácího násilí jistě sehrála i novelizace trestního práva hmotného v podobě zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, kde je problematika domácího násilí upravena a oproti předchozí právní úpravě rozšířena i o problém tzv. stalkingu, neboli nebezpečného pronásledování.

Správné zvládnutí problémů je závislé také na míře lidských zdrojů, proto je důležité zajistit dostatek odborných pracovníků, zabývajících se touto problematikou. Tito by měli být nejen dostatečně fundovaní, ale i náležitě ohodnocení, a to s ohledem na práci, které se věnují. Zde se však naráží na problém dnešního světa a tím jsou finance, kdy tento je umocněn ekonomickou krizí, která se dotýká nás všech.

S problematikou domácího násilí, konkrétně dětí jako obětí a svědků, se v rámci své profese setkávám již několik let. Za tu dobu jsem tak měl možnost poznat nejen oběti domácího násilí, ale i agresory. Pro mne osobně bylo přínosem i studium sociální pedagogiky, které mi umožnilo získat a nabýt nové znalosti z oblasti sociální patologie, psychologie, práva a ostatních předmětů. Tyto vědomosti jsem se snažil využít nejen při zpracování této bakalářské práce, ale snažím se je využívat i při výkonu mého zaměstnání. Tomuto problému bych se rád věnoval i v budoucnu.

Co však považuji mimo již zmiňované informovanosti veřejnosti, náležitých trestních postihů pro pachatele domácího násilí a zajištění lidských zdrojů, jak pro pomoc obětem domácího násilí, tak i pro odhalování případů domácího násilí, za důležité, je věc, kterou může ovlivnit každý z nás. Tou věcí je lhostejnost.

V dnešním uspěchaném světě máme čím dál tím méně času jak na sebe, tak i na své blízké, rodinu, přátele. Mnohdy si tak ani nevšimneme toho, že někdo z našeho okolí potřebuje nejen pomoc, ale i podporu, protože se nedobrovolně stal obětí domácího násilí. A jak je uvedeno výše, nezáleží na tom, zda se jedná o malé dítě, dospělou ženu či seniora.

Právě poskytnutí podpory je věcí, na kterou mnohdy ti, kterých se stali oběťmi domácího násilí, čekají a kdy často až po nabídnutí „pomocné ruky“, se rozhodnou svůj problém řešit. Nikdo z nás by tak neměl být lhostejný k poskytnutí oné „pomocné ruky“. Nikdo z nás totiž neví, zda ji jednou nebude potřebovat on sám.

RESUMÉ

Domácí násilí je problémem celé společnosti, tedy nejen České republiky, ale prakticky všech zemí světa. Pohled na tuto problematiku se samozřejmě často velmi liší. Země od země, kultura od kultury, vyznání od vyznání. A toto nejsou jediné skutečnosti, které názory na problematiku domácího násilí rozlišují. Rozlišné je i pojetí jednotlivých států, včetně případných postihů za toto chování. Samozřejmě nejsou výjimkou ani země, kde se na domácí násilí pohlíží jako na něco zcela běžného, kdy „v právu“ je agresor.

Ve všech případech jsou však některé aspekty shodné, a to bez ohledu na to, kde a v které zemi se tato situace odehrává. V každém z případů je dána úloha agresora, úloha oběti a někdy i úloha svědka, resp. svědků. Závažnost jednotlivých případů se samozřejmě rovněž liší. Nikdy však nelze s jistotou tvrdit, že se okolnost v podobě závažnosti jednání agresora nebude opakovat, stupňovat či že se neobrábí vůči dalším osobám.

Jak již bylo v této práci konstatováno, případů, kdy „nechtěnými aktéry těchto rodinných dramát“ jsou děti, ať již v podobě obětí či svědků, je stále víc, než bychom si sami přáli. Naopak tvrdit, že vše je v této oblasti špatně, taktéž nelze. I v této problematice lze sklízet úspěchy, a to v podobě méně případů, resp. více odhalených případů domácího násilí, větší informovanost veřejnosti, menší lhostejnost mezi lidmi k tomuto problému.

Vše je tedy tak, jak už to v životě bývá. Úspěch střídá neúspěch. Jediné, co si lze na tomto místě můžeme přát, je ta skutečnost, aby těch úspěchů při řešení případů domácího násilí, bylo výrazně více než neúspěchů. Je však jen na nás, co budeme schopni udělat pro dosažení onoho úspěchu. Úspěchu, za kterým nebude stát v dnešní době tak často žádaný materiální prospěch, ale skutečnost, že těm, kteří se dostali do svízelné situace a stali se oběťmi či svědky domácího násilí, se podařilo pomoci a zachránit tak nejen jejich zdraví, sebeúctu a sebedůvěru, ale často i život.

ANOTACE

Bakalářská práce pojednává o problematice domácího násilí, zejména pak ve vztahu k dětem, kdy tyto jsou v pozici oběti či svědka. Mimo to obsahuje charakteristiku domácího násilí jako pojmu, včetně jeho druhů, fází a forem, a zároveň konkretizuje osobu pachatele a oběti domácího násilí. Zahrnuje rovněž současnou právní úpravu České republiky k problematice domácího násilí a dále pak úlohu a postavení státních i nestátních institucí k domácímu násilí. Součástí jsou pak tři případové studie, vycházející ze skutečnosti. Cílem práce je srovnání teoretické stránky této problematiky s praktickým pohledem, demonstrovaných na konkrétních případech.

KLÍČOVÁ SLOVA

domácí násilí, dítě, svědek, oběť, syndrom CAN, posttraumatická stresová porucha

ANNOTATION

The bachelor's thesis treats problems of domestic violence, especially when related to children in situations where they are in a position of victims or witnesses. Also, it contains characteristics of domestic violence as a concept, including its kinds, phases and forms and at the same time it concretizes the person of the culprit and the victim of domestic violence. It includes the actual juridical arrangement of the domestic violence problems in Czech Republic as well and the role and position of governmental and non-governmental institutions towards domestic violence. Three case studies, based on real stories, are part of the thesis, too. The aim of the work is to compare the theory of these problems with a practical view, demonstrated on individual cases.

KEY WORDS

domestic violence, child, victim, witness, child abuse and neglect syndrom, posttraumatic stress disorder

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ

ZÁKONY A METODIKA

1. Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky
2. Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základní práv a svobod
3. Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon
4. Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád
5. Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině
6. Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád
7. Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník
8. Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích
9. Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí
10. Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky
11. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
12. Věstník Ministerstva zdravotnictví České republiky, ročník 2006, částka 3

LITERATURA

13. CONWAYOVÁ, H. Domácí násilí – příručka pro současné i potencionální oběti se zákonem č. 135/2006 Sb. platným od 1. ledna 2007. Praha: Nakladatelství Albatros, 2007. ISBN 978-80-00-01550-7
14. ČERMÁK, I. Lidská agrese a její souvislosti. Žďár Nad Sázavou: Fakta, 1999. ISBN 80-902614-1-8
15. ČÍRTKOVÁ, L. Forenzní psychologie. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2004. ISBN 80-86473-86-4
16. ČÍRTKOVÁ, L., VITOUŠOVÁ, P. a kol. Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů – příručka pro pomáhající profese. Praha: Grada Publishing, 2007. ISBN 978-80-247-2014-2
17. DUFKOVÁ, I., ZLÁMAL, J. Domácí násilí – Pracovní manuál. Praha: AGIS 2004, 2005
18. GJURIČOVÁ, Š., KOCOURKOVÁ, J., et al. Podoby násilí v rodině. Praha: Nakladatelství Vyšehrad, 2000. ISBN 80-7021-416-3

19. MARTINKOVÁ, M., MACHÁČKOVÁ, R. Vybrané kriminologické a právní aspekty domácího násilí. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004. ISBN 80-86008-98-3
20. PROKOP, M. a kol. Právní ochrana dětí a obětí domácího násilí. Brno: Ekologický právní servis, 2000. ISBN 80-902570-8-9
21. SZCEPANIKOVÁ, A., ŽÁKOVÁ, M., et al. Jak jednat v případech domácího násilí – příručka pro příslušníky Policie ČR. Brno: Liga ženských práva, 2004. ISBN 80-239-2207-6
22. VÁGNEROVÁ, M. Psychopatologie pro pomáhající profese, 3.vyd. Praha: Vydavatelství Portál, 2004. ISBN 80-7178-802-3
23. VOŇKOVÁ, J., HUŇKOVÁ, M. Domácí násilí v českém právu z pohledu žen, 2.vyd. Praha: ProFem, 2004. ISBN 80-239-2106-1

PUBLIKOVANÝ VÝZKUM

24. STEM pro Bílý kruh bezpečí a Philip Morris ČR. Domácí násilí II. Červenec 2006

INTERNETOVÉ ODKAZY

25. <http://www.domacinasili.cz/cz/redakce/intervencni-centra/intervencni-centra-informace-jake-sluzby-poskytuji-a-nabizi/r89> (ze dne 5. 2. 2010)

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

CNA	=	Child Abuse and Neglect
CSA	=	Child Sexual Abuse
OSPOD	=	Orgán sociálně-právní ochrany dětí
OSŘ	=	Občanský soudní řád
PČR	=	Policie České republiky
SKPV	=	Služba kriminální policie a vyšetřování
SVP	=	Středisko výchovné péče
TrZ	=	Trestní zákoník
TŘ	=	Trestní řád
TZ	=	Trestní zákon
ZDC	=	Zařízení pro děti – cizince

SEZNAM PŘÍLOH

- Příloha č. 1. Domácí násilí v praxi pomáhajících profesí (Bílý kruh bezpečí 2003)
- Příloha č. 2. Bezpečnostní plán pro oběti domácího násilí (Bílý kruh bezpečí 2003)
- Příloha č. 3. Dokumentace případů domácího násilí (Věstník Ministerstva zdravotnictví České republiky, 3/2006)

PŘÍLOHA č. 1 – Domácí násilí v praxi pomáhajících profesí (Bílý kruh bezpečí 2003)

Domácí násilí v praxi pomáhajících profesí

Manuál pro sociální pracovníky a psychology

Pomůcka pro včasnou detekci domácího násilí a kontakt s jeho oběťmi

Při své práci přicházíte do kontaktu s mnoha lidmi – téměř jistě se mezi nimi najdou osoby, které jsou **oběťmi domácího násilí** (dále jen DN). Následující doporučení by vám mohla pomoci včas rozpoznat přítomnost domácího násilí v jejich životě a posílit vaše dovednosti při kontaktu s nimi.

Rozpoznávání obětí domácího násilí

Oběti domácího násilí vám většinou samy od sebe sdělí málo informací o svém problému. Promluví však, jestliže jim budou kladeny jednoduché a přímé otázky nekonfliktním tónem a v důvěryhodném prostředí. **S oběťmi hovořte bez přítomnosti jejich partnerů/partnerek.**

Někdy je těžké rozpoznat týranou osobu, jestliže nevyhledá pomoc v akutní fázi po incidentu. Týrané oběti často trpí studem a mohou uvádět jiné důvody pro příznaky svých posttraumatických projevů a reakcí. **Mají tendenci minimalizovat, skutečnost je zpravidla horší, než uvádějí.** Musíte se výslovně ptát po incidentech DN. Buďte trpěliví. **Mnoho týraných osob potřebuje pomalý postup** (drobné krůčky raději než radikální řešení), **ačkoliv jejich situace je zlá.**

„Psychologické“ signály DN

- manipulace s realitou (laxnost, odmítání pomoci);
- neschopnost ventilovat vztek;
- disociace;
- minimalizace násilí;
- naučená bezmoc, sebe-destructivní a sebeobviňující reakce;
- přílišná ochota vyhovět druhým;
- naučená pasivita.

Oběť ztrácí výhled do budoucnosti. Proto se u ní projevují:

- snížené sebevědomí;
- zvýšená dráždivost;
- čerstvé zážitky spojené s rolí oběti.

Zásady komunikace s oběťmi domácího násilí

- **empatie**, aktivní naslouchání, potvrzování emocí;
- **upřímnost** (problém DN je vždy složitý; složitost a další útrapy nelze před obětí zamlčovat);
- **porozumění** (důležité: nikdy nepodmiňovat pomoc tím, že oběť opustí tyрана, oběť musí vědět, že i po nešťastném pokusu o záchranu vztahu bude pomáhajícími pracovníky akceptována.);
- **zjišťování míry ohrožení** oběti (nebezpečnost agresora);
- **postupné přeladování** z minulosti na budoucnost – stimulování vnitřních sil oběti, pěstování sebevědomí a sebeucty, obnovování životních iluzí;
- **zpracování individuálního bezpečnostního plánu** – jak se bránit proti DN;
- **podpora při hledání navazujících míst pomoci** (např. vysvětlit možné trestněprávní kroky, kroky pro řešení sociálních otázek atd.).

Doporučení pro vedení rozhovoru

Důležité otázky pro rozpoznání DN

- „Jak se nyní cítíte?“
- „Co vás přimělo k vyhledání pomoci?“
- „Jak se k vám partner/ka chovala?“
- „Co dělala? Co jste cítila?“
- „Kdy to začalo?“
- „Jak to začalo?“
- „Jak jste se chovala při prvním napadení?“
- „Co jste tehdy cítila? Co vás dnes nejvíc trápí?“
- „Jsou děti také ohroženy? Jak reagují na DN?“
- „Jak teď vidíte váš vztah? Co dál?“
- „Jak vám můžeme pomoci? Co očekáváte od nás?“
- „Jaké máme společné možnosti řešit váš problém?“

V průběhu rozhovoru oběť **povzbuzujte**. Budujte vzájemnou důvěru, **naslouchejte a neodsuzujte**. Potvrďte zkušenosti oběti. **Pracujte s budoucností**. O změně situace mluďte jako o realitě, avšak navrhněte **drobné kroky, ne generální změnu**. Udržujte dialog a rozvíjejte ho, i když **je to někdy velmi těžké, protože oběť zcela rezignuje**.

Signály zvýšeného rizika (zjistěte při rozhovoru):

- agresor je držitelem **střelné zbraně**;
- agresor je konzumentem **alkoholu** nebo **drog**;
- agresor vyhrožuje **zabitím**;
- agresor **napadá i děti**;
- agresor již **napadl i zakročující policisty**;
- agresor má sklony ke **slidění či pronásledování oběti**, v minulosti tak již činil, když před ním utekla např. k přítelkyni nebo rodičům.

Jsou-li přítomny dva nebo více uvedených znaků, je ohrožení oběti na zdraví a životě velmi vážné! Je na místě obrátit se na policii a doporučit ubytování v azylovém domě.

Žijí-li v rodině postižené domácím násilím děti, vždy upozorněte orgán sociálně právní ochrany dětí!

Jak vypracovat bezpečnostní plán

- Jednoduchými dotazy zjistit **styl, povahu a okolnosti útoků agresora**.
- Dotázat se na **možnosti sehnání pomoci**.
- Podle okolností spolu s klientkou/klientem vytvořit **sled jednoduchých kroků**.
- Je třeba myslet mimo vyjeté koleje, **kreativně!**
- **Oběť musí věřit v bezpečnostní plán!**
- Někdy má **významný bezpečnostní účinek i zdánlivá maličkost**.

Směr poradcovy strategie při vypracování bezpečnostního plánu

- **Zjištění stupně ohrožení** (rizikovosti DN) a sestavení bezpečnostního plánu (ochrana oběti, evidence incidentů, informování policie, lékaře...).
- **Psychologická stránka věci** (povzbuzení, startování aktivity, obnova životních iluzí).
- **Právní stránka věci** (např. trestní oznámení na policii).
- **Sociálněorganizační stránka věci** (je třeba něco zorganizovat? je třeba řešit sociální otázky?...).

Nezapomeňte:

Zdůraznit oběti DN, aby **evidovala a dokumentovala veškeré projevy DN**, kterých se agresor dopustil: stačí např. vyhotovit písemnou zprávu s uvedením popisu incidentu, místa, času a data, nebo pořídít fotografie, zvukový záznam, vyhledat lékaře a uchovat lékařskou zprávu.

Jak odlišit DN od jiných typů rodinných problémů a krizí

1. Přímým dotazováním – klíčové jsou dotazy na fyzické, psychické, sexuální a také ekonomické násilí. *(Co se děje, první DN, poslední DN, nejhorší DN, co se mění na agresí partnera, jak jste se choval/a při prvním DN, posledním DN, co bezprostředně předchází útoku, jaké máte těsně po útoku potíže, bolesti, problémy, zranění, vyhledal/a jste ošetření, pomoc – kam jste se obrátil/a...)*

2. Pomocí následujícího odlišení – diferenciativní diagnostická kritéria jsou tři:

A) Startér násilí

DN není vyprovokované chováním oběti!

Klíčová je otázka: **„Co předcházelo incidentu?“**

B) Opakování

DN není jednorázový akt! DN není jednorázový akt! Je to proces, který má start, vývoj a spěje k nějakým koncům. Zásadně mění povahu partnerského vztahu. Klíčové otázky: **„Kdy to začalo, jak dlouho to trvá, co se děje nyní?“**

C) Pocit oběti

Oběť DN má typické pocity, zejména strach z opakování násilí.

Klíčové otázky: **„Jak reagujete, na co myslíte, jak se cítíte?“**

Důležité kritérium pro další kroky

- Lze – nelze spolupracovat s celou (širší) rodinou.
- Přijímá – nepřijímá pachatel/ka zodpovědnost!

Dobré řešení

- **Pachatel/ka přijímá zodpovědnost**, chce se změnit....
- Šance na zachování vztahu existuje.
- Na záchraně dobrého života se musí podílet pachatel/ka i oběť, **obě strany musí upřímně věřit v nápravu a změnu**.

Jiné řešení

- Pachatel/ka je pro nápravu ztracen/a, protože **odmítá svou zodpovědnost**.
- Klíč k řešení je pouze na straně oběti.
- Oběť musí sama dozrát k jedinému řešícímu rozhodnutí – **opustit totálně (fyzicky, ekonomicky i psychicky) týrajícího partnera/ku**

Závěr

Neuposuzujte úspěch své intervence podle aktivity klientů. Oběť DN je velice často ohrožena na zdraví a životě, jestliže se pokusí opustit násilného partnera/ku, a tak může trvat poměrně dlouho, než se k tomuto kroku odhodlá. Pro pomáhající pracovníky je značně frustrující vidět, že klient/ka zůstává v násilném vztahu. Avšak tím, že jste klientům poskytli porozumění pro jejich situaci a nabídli dostupnou pomoc, učinili jste vše, co bylo možné.

Ydal Bílý kruh bezpečí v rámci projektu *Interdisciplinární přístup k řešení případů domácího násilí v Ostravě* realizovaného pod záštitou hejtmána Moravskoslezského kraje a podporovaného společností Philip Morris ČR a.s. a Moravskoslezským krajem.

© Bílý kruh bezpečí 2003

PŘÍLOHA č. 2 – Bezpečnostní plán pro oběti domácího násilí (Bílý kruh bezpečí 2003)

Bezpečnostní plán pro oběti domácího násilí

Manuál pro pracovníky orgánů sociálně právní ochrany dětí a jiné pomáhající profese

Orgán sociálně právní ochrany dětí je jednou ze státních institucí, která by měla poskytovat nejvyšší ochranu klientům ohrožovaným **domácím násilím** (dále jen DN). Není dostačující, jestliže klienti odcházejí z jednání s pracovníky OSPOD pouze s pocitem morální podpory, empatie. Pracovníci musí vyjádřit zodpovědnost za bezpečí dětí a jejich matek (případně otců) a nabídnout klientům konkrétní pomoc – mj. i **bezpečnostní plán**.
Následující doporučení jsou určena pro pomoc ženám s dětmi.

Zásady pro vypracování bezpečnostního plánu

1. Plán musí být vypracován klientce „na míru“, tj. vycházet z **její konkrétní životní situace**, podmínek bydlení atd.
2. Plán musí být podrobný, tj. **stanovit sled jednotlivých a jednoduchých kroků**; významný bezpečnostní účinek může mít i zdánlivá maličkost.
3. Plán musí vycházet z posouzení **signálů zvýšeného rizika** – tj. vzít v potaz, zda agresor
  - je držitelem **střelné zbraně**;
  - je konzumentem **alkoholu nebo jiných drog**;
  - vyhrožuje **zabitím nebo sebevraždou**;
  - **napadá i děti**;
  - napadl již i zakročující policisty;
  - má sklony ke **slídění či pronásledování** oběti.Jsou-li přítomny **dva nebo více signálů, je ohrožení oběti velmi vážné**. Vzhledem k povaze DN lze očekávat, že alespoň dva faktory se dříve či později objeví.
4. Klientka musí věřit v bezpečnostní plán!

Směr poradcovy strategie při vypracování bezpečnostního plánu

1. Zjištění stupně ohrožení oběti a sestavení bezpečnostního plánu.
2. Psychologická stránka věci (povzbuzení, startování aktivity, obnova životních iluzí).
3. Právní stránka věci (např. podání trestního oznámení)
4. Sociálně organizační stránka věci.

Doporučení klientkám

Jak postupovat při útěku z domu

Nebezpečnými místy v domě jsou ta, kde nejsou okna ani žádný únikový východ a kde se nacházejí možné zbraně či nástroje (např. kuchyň, koupelna, dílna, garáž).

Naplánujte si předem únikové cesty ze všech dveří a oken. Připravte se podle toho, zda bydlíte na venkově, nebo ve městě, v rodinném domě, nebo v bytě.

Svěřte se komukoliv, ke komu máte důvěru, s tím, že jste doma napadána (rodina, přátelé, sousedé, spolupracovníci), mějte dobrý kontakt zejména s nejbližšími sousedy, kteří mohou zavolat policii. Vytvořte si vlastní podpůrnou síť, kde se vám dostane alespoň krátkodobé pomoci.

Zapamatujte si důležitá telefonní čísla

- Centrum tísňového volání (policie): 156, 158
  - nejbližší azylový dům
  - taxislužba pro odvoz do bezpečného místa
  - nonstop linka **DONA** (pomoc obětem domácího násilí): **2 51 51 13 13**
- Tato čísla neukládejte do paměti mobilních telefonů!

Rozhodněte se předem, kam v akutním ohrožení půjdete či pojedete. Může to být neblížíší soused, může to být kolegyně, kterou váš partner nezná, může to být příbuzný, který je se situací obeznámen.

Vždy mějte u sebe finanční hotovost (i v drobných) pro taxislužbu, jízdenku na MHD, telefonní kartu. Nouzová čísla jsou však bezplatná.

Je nutné v určitou chvíli zasvětit do bezpečnostního plánu i děti. Také jim hrozí nebezpečí, že je partner vystaví násilí, případně je vezme jako rukojmí! Zdůrazněte dětem, že jejich úkolem je být v bezpečí, a ne vás ochránit! V případě, že nebudete utíkat z domova s nimi, musíte bezodkladně zajistit ve spolupráci s policií a orgánem sociálně právní ochrany dětí, aby byly svěřeny do vaší péče.

Co si vzít s sebou

- osobní doklady: občanský průkaz, rodné listy, pasy (své a dětí);
- kartičky zdravotních pojišťoven;
- kreditní kartu na své jméno, případně tu, k níž máte podpisové právo;
- léky, brýle, hygienické potřeby;
- jakékoliv záznamy o domácím násilí: vlastní, lékařské, policejní, ze sociálního odboru, soudní rozhodnutí, usnesení, protokoly z jednání;
- adresář s důležitými telefonními čísly

Všechny dokumenty mějte pokud možno připravené a uložené na místě, kde je partner nenajde – u sousedů, příbuzných, na pracovišti.

Pokud je to možné, vezměte si s sebou něco, co vám dodá sílu: fotografie dětí, příbuzných, svůj talisman, oblíbenou knihu, nahrávku oblíbené hudby apod.

Vyplňuje lékař
**DOKUMENTACE
PŘÍPADŮ
DOMÁCÍHO
NÁSILÍ**

(PŘÍLOHA LÉKAŘSKÉ ZPRÁVY)

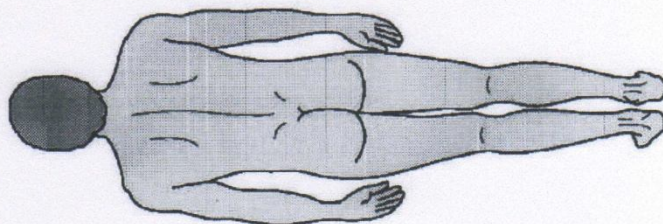
**ZÁZNAM LOKACE ZRANĚNÍ PŘI PRVNÍM
KONTAKTU S MEMOCNÝM**

Místo, kde jste zjistili poranění, označte na schématu těla šipkou a spojte s příslušným popisem.

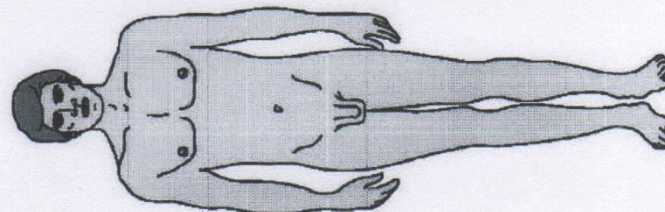
Vedle popisku označte také počet zranění stejného druhu.

ÚDAJE O PACIENTOVĚ:

Jméno: .....
Příjmení: .....
Rodné číslo: .....
Bydliště: .....
Datum návštěvy: .....
Čas návštěvy: .....

- řezná.....
- kousnutí.....
- tržná.....
- odřenina.....
- fraktura.....
- bodná.....
- stříelná.....
- zhmožděnina.....
- hematom.....
- jiná.....

Vyplňuje lékař

DOKUMENTACE PŘÍPADŮ DOMÁCÍHO NÁSILÍ

(PŘÍLOHA LÉKAŘSKÉ ZPRÁVY)

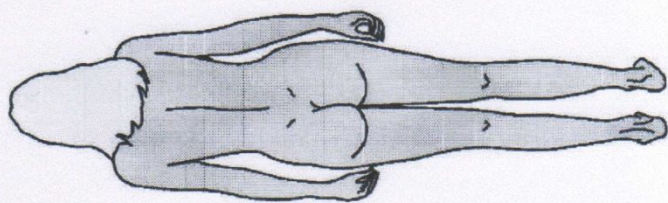
ZÁZNAM LOKACE ZRANĚNÍ PŘI PRVNÍM KONTAKTU S MEMOCNÝM

Místo, kde jste zjistili poranění, označte na schématu těla šipkou a spojte s příslušným popiskem.

Vedle popisku označte také počet zranění stejného druhu.

ÚDAJE O PACIENTOVI:

Jméno: .....
 Příjmení: .....
 Rodné číslo: .....
 Bydliště: .....
 Datum návštěvy: .....
 Čas návštěvy: .....

- řezná.....
- kousnutím.....
- tržná.....
- odělná.....
- fraktura.....
- bodná.....
- střelná.....
- zhmožděná.....
- hematom.....
- jiná.....